

Jiří Netrval

Styx

Uprostřed elipsovitého sálu s nízkým zaobleným stropem stál na tenké nožce růžový trojúhelníkový stůl. Kolem něho seděli čtyři muži v rozepjatých kombinézách a rozčileně se o něčem dohadovali.

Spojař Sikorski seděl stranou od nich na převrácené hliníkové bedně, zády opřen o pancéřovou stěnu. Zanícené oči za starobylými brýlemi s tenkou černou obroučkou měl přimhouřené: v místnosti nebylo nic, co by ještě stálo za pohled. Alespoň mu to tak v tuto chvíli připadalo. Vzrušené hlasy mužů, sedících kolem stolu, mu splývaly do nezřetelného šumu. Líně si pomyslí, že nikoho z nich určitě nikdy nenapadlo, že trojúhelníkové monstrum, kolem kterého sedí, je možná vzácnost, přímo historická památka snad ještě z dvacátého století, která se sem dostala jakýmsi záhadným nedopatřením. Z ostatního zařízení základny by se dala sestavit názorná výstavka na téma Počátky kolonizace planet. Takhle se asi žilo na Marsu někdy v jednadvacátém století.

Jenomže teď jsme o něco dál a máme před sebou perspektivu vyššího řádu, pomyslí si s pochmurnou ironií. Jaké měli tenkrát perspektivy oni? Závratné: věřili, že potomci dorazí ke hvězdám.

A jakou perspektivu máme my? Věříme, že potomci dorazí k Hvězdě. Myslíme už jen na jednu jedinou Hvězdu, která zastíní všechny ostatní, jako by ani neexistovaly. Nikdo už dávno nepoužívá přesného astronomického označení, každý mluví prostě jen o Hvězdě, a nemusí se obávat nedorozumění. Už sto padesát let v ni věříme. Čtyři generace... Po čtyři generace se lidé probíjejí nekonečnou tmou, navždy mizejí v prázdnu, dlouho, nekonečně dlouho živoří v pustých světech, kde číhá chlad a bezmezná nuda a kde stárne a odumírá všechno... jenom naděje ne... tak se to aspoň říká... Naděje s velkým N, pomyslí si, zase s tou zlou ironií, kterou nedokázal potlačit. Mám *já* ještě naději? Nevím, nemyslím na to, tak jako ostatní... Věříme, že za padesát let naši synové dojdou k Hvězdě... Před sto padesáti lety Rajevský dokázal, že cyklická vzplanutí Hvězdy jsou uměle řízena. Hvězdě je věnována zvláštní knihovna, obrovská bílá budova uprostřed parku... statisíce svazků a mikrofilmů... Kdo vládne hvězdám, vládne všemu... nejvyšší stupeň Rozumu... příslib zlatého věku... Také jsem tomu uvěřil, proč ne... je to tak krásné... Sto padesát let... bez přestání vysíláme... a Oni neodpovídají...

Vzpamatoval se a zvedl hlavu. Matematik Wettstein, sedící na bedně vedle něho, mu hleděl do tváře krátkozrakýma modrýma očima, stejně unavenýma jako jeho vlastní, a trpělivě čekal na pokračování rozhovoru. Bylo nutné něco říci.

»Proč nám, podle tebe, neodpovídají?« pronesl polohlasem poslední myšlenku, která mu utkvěla v hlavě.

»Vidím jen dvojí možné vysvětlení,« rozhovořil se Wettstein svým tichým, mírným hlasem. Už na toto téma mluvil potisící, ale zřejmě mu to nevadilo. »Buď jsou od nás natolik odlišní, že nás jednoduše nevnímají, anebo... anebo stojí nad námi už tak vysoko, že jsme pro ně totéž, co pro nás zvířata — neberou nás vůbec na vědomí, i když o nás vědí. Asi tak jako lidé, kteří třeba někde uprostřed lesa obsluhují vysílačku a vůbec se přitom nestarají o ptáky, kteří zpívají v korunách stromů — rozumíš? Mimochodem, to mi připomíná... v posledních zprávách jsem slyšel, že Liedermann chce zase oživit tu starou signalizační teorii. Je to zvláštní představa, že by to všechno, ten pulsující gigant, celý ten fantastický ohňostroj sloužil jen k vysílání signálů... Na milióny světelných let, samozřejmě, jinak by to nemělo smysl. Intergalaktická civilizace...«

Sikorski ho neposlouchal. Matematikovy teorie ho kdysi zajímaly, ale to už bylo dávno... Ale o něčem se musí mluvit...

»O čem se vlastně hádají?« zeptal se bez zájmu s pohledem upřeným na skupinku kolem stolu.

Wettstein se uprostřed svého proslovu zarazil a sraštil čelo. »Nevím. Vlastně nevím,« odpověděl teprve po chvíli. »Slyšel jsem, že Henry měl ráno nějaké divné řeči. Moc divné řeči. Od té doby nic nevím, celý den jsem počítal na M-3. Ale Henry se mi nelíbí už týden. Vypadá, jako by vůbec nespál a...«

»Co vlastně říkal?« zeptal se Sikorski se stínem zájmu. »Už se přesně nepamatuji,« řekl Wettstein vyhýbavě.

Z druhého konce sálu, od masívního černého ovládacího pultu Gattyho, hlavního počítače základny, se ozval jasný melodický tón a nad jednou z obrazovek na pultě se rozsvítilo zelené světlo. Velitel základny, fyzik Donovan, vstal a beze spěchu kráčel k pultu. Zbývající tři muži u stolu zůstali sedět a mlčky, s napjatou pozorností sledovali každý jeho pohyb.

Donovan se sklonil nad pultem a stiskl tlačítko. Hlavní obrazovka se rozzářila a jako sněhová bouře po ní zavířily značky a formule. Za několik okamžiků všechno zmizelo a na obrazovce se objevil jediný složitý vzorec, který se z dálky nedal rozeznat. Krátkou chvíli, která mužům u stolu připadala nekonečná, fyzik stál a hleděl na obrazovku. Potom se otočil a nepatrně, sotva znatelně pokývl hlavou. Jeho mohutná postava jako by se náhle zmenšila. Nahrbený, nedívaje se na nikoho, se vrátil ke stolu, těžce dopadl na své místo zády k ostatním, zahleděl se někam do prázdna a počal si potichu melancholicky hvízdát.

Na dlouhou chvíli zavládlo ticho, v kterém se rozléhalo jen Donovanovo pohvizdování a vzdálené hučení Gattyho. Tři muži u stolu vypadali jako omráčení. První se vzpamatoval velitelův zástupce, drobný a štíhlý astronom Bratelli. Vyskočil, uhodil pěstí do stolu a vychrlil nesrozumitelnou kletbu, která se zřejmě dochovala v jeho rodině jako památka na vzdálené italské předky. »Okamžitě svolávám zvláštní schůzi!« rozkřikl se hádavým tónem, jako by očekával, že mu v tom někdo bude chtít zabránit.

Sikorski pokrčil rameny, protáhl se, seskočil z bedny a s rukama v kapsách kombinézy zvolna kráčel ke svému místu u stolu. Wettstein ho neochotně následoval.

Když oba muži usedli, zavládlo znovu ticho. Zdálo se, že nikdo z ostatních čtyř nemá chuť promluvit jako první.

»Mám dojem, že tady byla řeč o nějaké schůzi,« poznamenal nakonec Sikorski se zdůrazněnou lhostejností. »Mohl by někdo z přítomných pánů být tak neobyčejně laskav a vysvětlit nám...?«

Čtyři muži se po sobě podívali.

Donovan se s povzdechem napřímil a neochotně, jakoby s námahou se rozhovořil. Mluvil tichým, nepřirozeně monotónním hlasem a proti svému zvyku se při řeči nedíval na nikoho, a upíral přimhouřené šedé oči kamsi ke stropu nad jejich hlavami.

»Jak snad oba víte, posledních několik neděl. jsem se věnoval analýze infrastruktury záření... hm... zdroje KM-481 v oblasti kappa.«

Zdroj KM-481... zaznělo jim všem v uších jako cizí, disharmonický tón ve známé melodii. Bylo to oficiální astronomické označení Hvězdy, kterého se už dlouhá léta v běžné řeči nepoužívalo. Byla to prostě Hvězda, *ta* Hvězda. Tři muži, kteří už měli za sebou dvouhodinovou diskusi s Donovanem, jako by si teprve nyní začali uvědomovat skutečný dosah toho, co slyšeli. Sikorski seděl strnule jako socha a ve tváři se mu nepohnul ani sval.

»Podobná analýza,« pokračoval fyzik stále stejným tónem, »nebyla, pokud je mi známo, až dosud provedena, údajně. proto, že před vybudováním naší základny tady na Ariadně se všechny observatoře nacházely v takové vzdálenosti od... zdroje, že dostatečně přesné měření se nedalo realizovat.«

Také tento strojený oficiální způsob vyjadřování byl u Donovana nezvyklý, ale nikdo se nad tím nepozastavil.

»Kromě toho bylo pozorování v oblasti kappa... poněkud zanedbáváno, protože předpokládaná informace,« hlas se mu nepatrně zachvěl, »měla být obsažena hlavně v oblasti rádiových vln. Naším citlivým kappa detektorem jsem při posledním vzplanutí studoval infrastrukturu kappa impulsů. Zjistil jsem přitom periodicitu, která velmi přesně odpovídá modifikovanému Weltemann-Šiškinovu vzorci. Z toho vyplývá, že existuje možnost, která až dosud nebyla brána v úvahu. Chci říci, že při vzplanutích zdroje KM-481 se může uplatňovat kappa cyklus atypicky modifikovaný současně probíhajícím jota cyklem. Spřažení obou cyklů se může dít prostřednictvím částic omikron nula, vznikajících při jota cyklu. To znamená...«

»To znamená,« vykřikl Bratelli, který se znovu přestal ovládat, »že Rajevský byl idiot a všichni ostatní také! Žádná Hvězda s velkým H neexistuje, rozumíte? Ani žádné superbylosti, které se už nemohou dočkat, aby mávly proutkem a splnily nám tři přání! Vůbec nikdo tam není, slyšíte, nikdo! Naletěli jsme na obyčejnou proměnnou hvězdu! Jediné myslící bytosti v okruhu pěti světelných let jsme my sami... Myslíci bytosti! Nás šest idiotů!«

»Kontroluj se, Leo!« napomenul ho Donovan ostře. »Hysterii si tady nemůžeme dovolit...! Leo samozřejmě přehání,« pokračoval za okamžik klidněji. »Rajevský byl geniální fyzik. Ve své době absolutně nemohl vědět o existenci jota cyklu. Jeho... hypotéza byla tehdy naprosto logická. Nepravidelná periodicitu impulsů v rádiové oblasti se tehdy nedala jinak vysvětlit. Ostatně Rajevského teorie přece zdaleka není vyvrácena!« pokračoval s energií, která působila poněkud křečovitě. »Zatím víme jenom to, že existuje i jiná alternativa, a to je všechno! Z toho se ještě nedá vyvozovat...«

»Jinými slovy: Když v noci na Zemi uvidíš na obloze letět hvězdičku, může to být meteor nebo umělá družice, nebo taky svatý Mikuláš, který zrovna letí rozdávat dárky. Záleží jen na tobě, kterému vysvětlení dáš přednost. Tohle jsi měl na mysli, ne?«

Bratelli tentokrát promluvil tiše a napohled klidně, ale zdálo se, že jeho slova zapůsobila víc než jeho předchozí výbuch. Donovan neřekl nic, odvrátil se a znovu si začal hvízdát. Technik Bergmann se neočekávaně nahlas zasmál, ale hned se zarazil a s provinilým výrazem se připojil k všeobecnému mlčení.

Ticho se prodlužovalo. Seděli zabořeni v křeslech a hleděli přímo před sebe, vyhýbali se pohledu ostatních, zabráni do vlastních myšlenek. Každý z nich, říkal si Donovan, každý z nich teď vidí před sebou všechny ty roky, které strávil a ještě stráví mezi stěnami kosmických lodí, pilotovaných sond a základů ztracených na pustých planetách, nekonečné roky mezi těsnými kovovými stěnami pod cizím černým nebem... a Zemi, modrou, zářící a neskutečnou, jako ztracený ráj. Každý z nich si teď klade tutéž otázku, otázku, kterou si nepřiznávali, kterou popírali a zaháněli a která se vracela vždycky znova, s každým rokem neodbytněji: *Proč?*

Sikorski náhle vstal. Odsunované křeslo pronikavě zaskřípělo. Všichni prudce zvedli hlavy a zahleděli se na něj. Všem jim pak utkvěl v paměti tak, jak ho viděli v této chvíli: štíhlý, trochu nahrbený, s rozcuchanými vlasy, s rukama zkříženými za zády, s nehybnou, nic nevyjadřující tváří.

»Je dvacet hodin,« řekl hlasem, právě tak bezbarvým, jako byla jeho tvář. »Podle předpisu musím jít zkontrolovat observatoř.« Několik okamžiků se na něj dívali nechápavě, jako by promluvil neznámým jazykem.

»Observatoř?« vykřikl Bratelli. »Observatoř?! Výborně, jen si ji jdi zkontrolovat!« Opřel hlavu do dlaní a začal se potichu smát. Sikorski se na něj krátce zadíval, pokrčil rameny a obrátil se k Donovanovi. »Dovol mi odejít!« řekl chladně.

Velitel se znenadání zvedl. »Počkej na mě..., musím ti dát nějaké instrukce.«

Vyšli z hlavního sálu. Dvojité kovové dveře za nimi zapadly. Ocitli se v těsné výstupní komoře, přeplněné kombinézami a prázdnými kovovými bednami. Sikorski si spěšně oblékal teplý izolační oblek s odmontovanou maskou.

Donovan se opřel o vypouklou kovovou stěnu. Jeho tvář nebylo v šeru vidět, ale Sikorski věděl, že je teď stará a unavená.

»Co jim mám říct?« promluvil velitel tiše a chraptivě. »Co jim teď mám říct?«

Sikorski si mlčky obouval vysoké boty z lesklého neokrynu. »Ty ještě nevíš... všechno,« pokračoval Donovan.

»Tak?« poznamenal Sikorski lhostejně, jen s nepatrným nádechem ironie. »To ještě není všechno?«

Velitel jako by ho neslyšel.

»Víš..., jedná se o to, že já *nejsem* geniální fyzik.«

»Nepamatuji se, že bych to byl někdy tvrdil,« řekl Sikorski chladně.

Donovan udeřil pěstí do kovové stěny. Rozlehlo se hluboké zadunění, jako umělé zahřmění ve starodávném divadle.

»Nedělej ze sebe idiota...! Existence jota cyklu je známa už celou řadu let. To, co jsem já teď zaregistroval tady, musely zaregistrovat kappa detektory na Lemurii 2 už dávno. A protože nejsem geniální fyzik, totéž, co napadlo mne, muselo napadnout Nakamuru nebo Simoneta, rozumíš?«

»To znamená...?«

»To znamená, že v Centru to vědí už deset let! Deset let... přinejmenším! Vědí to a nechávají si to pro sebe... Dovedu si to živě představit: “Pro lidstvo je životně nezbytné pokračovat v expanzi do kosmu. Jinak hrozí všeobecná stagnace a úpadek... Teorie o supercivilizaci, ovládající zdroj KM-481, slouží jako neocenitelný stimulátor... její vyvrácení v současné době by způsobilo...” a tak dále a tak dále... Jim, tam v Centru, je to všechno jasné a tobě možná taky, v tobě se člověk nikdy nevyzná, ale co mám teď říct *jim*?« kývl hlavou ke dveřím do sálu.

Ticho ve výstupní komoře se Donovanovi zdálo ještě horší než to, které před chvílí vládlo v hlavním sále. Bylo téměř absolutní, nebylo v něm slyšet naprosto nic — nic kromě rychlého oddechování dvou lidí.

»Ty jsi prodělal kurs psychologie, já ne,« řekl Sikorski po dlouhé chvíli. Jeho hlas zněl hluše a lhostejně. »A ty jsi velitel. Co chceš slyšet ode mě?«

»Můžeš odejít,« řekl Donovan. Otevřel vnitřní dveře a znovu se ocitl v chladném, bledém světle, které ozařovalo hlavní sál. Neohlédl se, ale slyšel, jak se s táhlým skřípěním pomalu otvírají vnější výstupní dveře.

Porada trvala už čtyři hodiny. Nad trojúhelníkovým stolem se zvedal k stropnímu ventilátoru hustý sloup cigaretového kouře. Všichni vyčerpaně spočívali v nepohodlných křeslech, všechny tváře byly pobledlé a pomačkané, jako by všichni měli za sebou několikadenní nepřetržité bdění. Zdálo se, že jedině Bratellimu ještě zbývá trochu energie. Rukama se opíral o stůl, ale stál vzpřímeně a neúnavně pokračoval ve svém rozčileném výkladu. Stále více se vžíval do role řečníka na stotisícovém shromáždění.

»Musíme si jasně uvědomit, že to, čeho jsme se stali svědky, nechci-li říct obětmi, nemá obdoby v moderních dějinách lidstva. Byly porušeny základní zásady, na kterých spočívá...«

Nacvičuje si vystoupení pro Světovou komunikační síť, blesklo hlavou Donovanovi.

Nejmladší člen skupiny, biolog Grišin, který až dosud téměř nepromluvil, Bratellimu pozorně naslouchal s výrazem nedůvěřivého údivu ve tváři. Nikdo z ostatních se už nesnažil skrývat únavu a nezájem. Všechno, co se dalo říci, bylo už řečeno. Vlastně toho bylo docela málo, říkal si Donovan.

»...a o našem stanovisku musíme okamžitě informovat Centrum.« Bratelli se odmlčel, nabral dech a rozhlédl se: »Tak řekněte přece něco! Valtře! Alberte!... Kde je Štefan?«

Všichni prudce zvedli hlavy a zmateně se rozhlíželi, jako by se probudili ze sna.

»Kontrola observatoře mu přece nemůže zabrat víc než půlhodinku,« zamumlal Grišin.

Donovan těžkopádným poklusem vyběhl ke dveřím. Všichni ostatní ho následovali. Tlačili se jeden přes druhého do úzkých dveří výstupní komory, klopýtali a vráželi do sebe. Ve spěchu na sebe navlékali přiléhavé izolační kombinézy. Konečně zaskřípaly vnější dveře komory.

Vyhrnuli se ven. Mrazivý suchý vzduch je udeřil do rozpálených tváří.

Na černé obloze chladně jiskřily hvězdy, jasné a neklidné. Vysoko nad východním obzorem zářil Théseus, jediný přirozený satelit planety, který byl právě téměř v úplňku a zaléval krajinu měkkým bílým světlem, o něco slabším než světlo pozemského Měsíce. Na pozadí hvězd se jasně rýsovala gigantická konstrukce parabolické antény hlavního radioteleskopu, obklopená menšími anténami a okrouhlými věžičkami. To byla observatoř, nejdůležitější část základny. Za ní se táhla nesmírná rovná pláň, ozářená matným světlem Thésea, až k obzoru, vroubenému zubatou temnou čarou vzdálených hor. Až k obzoru, kolem dokola, na všechny strany, byla rovina pustá.

Zmateně se rozběhli kolem.

»Pozor! Stůjte! Tady jsou jeho stopy!« vykřikl Donovan.

Od vchodu obytné budovy se táhla v hrubém šedožlutém písku směrem k observatoři zřetelná řada šlépějí. Vydali se podél nich v neuspořádaném hloučku, s Donovanem v čele.

Po několika stech metrech dorazili k observatoři. Světlo reflektorů kolem obytné budovy sem dosahovalo jen slabě a observatoř sama nebyla osvětlena; takže museli rozsvítit reflektory na prsou. Stopy několikrát obkroužily observatoř, a pak náhle odbočovaly.

Bergmann přistoupil k jedné z kulovitých věžiček observatoře, otevřel dvířka a zmizel uvnitř. Za okamžik se vrátil a v ruce nesl rozměrnou a podle všeho těžkou šedivou krychli.

»Co je to za krám?« zeptal se Wettstein překvapeně.

Technik si ho přezíravě změřil. »Tady je věcí, o kterých nemáš ani potuchy, ty teoretiku... Tohle je poslední výkřik techniky. Univerzální detektor. Reaguje absolutně na všechno, co si dovedeš představit, a co je teď pro nás nejdůležitější, i na zápachy. Jako honící pes, ale desetkrát citlivější.«

Poklekl k stopám v místě, kde odbočovaly od observatoře. Z krychle se vysunula dlouhá ohebná trubice zakončená jemně dírkovanou polokoulí. Bergmann opatrně přiložil polokouli k jedné šlépěji. V krychli se rozsvítilo zelené okénko a v něm se zamíhaly vlnovky a číslice.

»Odešel odtud před třemi hodinami deseti minutami,« řekl technik.

Pomalu šel dál podél stop, v jedné ruce držel krychli a druhou rukou přidržoval trubici s polokoulí těsně nad zemí.

Stopa byla stále klikatější. Asi dvě stě metrů od observatoře se začala obloukem stáčet zpět. Jednotlivé šlépěje byly výrazné a hluboké.

»Šel pomalu a bezmyšlenkovitě,« řekl technik. »Prostě se jenom tak procházel pod hvězdičkami. Měl přece trochu romantické sklony... A už se začínal vracet. Musel se zřítit do nějaké díry nebo se mu udělalo špatně, nebo tak něco.«

»Kde by se tady vzala díra? Všude je vrstva navátého písku,« namítl Donovan.

Bergmann pokrčil rameny. »Nejsem geolog. Třeba ji mohl vyhrabat nějaký živočich.«

»Jak tě něco takového mohlo napadnout?« divil se Bratelli. »Ariadna je přece skrz naskrz mrtvá jako...«

»No dovol!« vmísil se rozhořčeně do hovoru Grišin. »Od čeho bych tady potom byl já? Jsou tady přece čtyři druhy trávy, jeden druh zakrslého křoví, nejméně dva druhy suchozemských korýšů — to jsou ty vaše "písečné blechy".«

»Chceš říct, že ty tvoje písečné blechy zahrabaly Štefana do písku?« posmíval se Bratelli.

Biolog ho ignoroval a pokračoval: »...a Savčenko přece našel tamhle v horách zkameněliny, podobalo se to trilobitům, jenomže...«

»Nechtěli byste tu odbornou diskusi odložit najindy, vážení kolegové?« přerušil je Donovan chladně. »Teď hledáme Štefana, pokud jste na to náhodou nezapomněli.«

Jeho slova na všechny zapůsobila jako studená sprcha. Náhle si uvědomili, že to všechno není hra, že se nejedná ani o žert, ani o noční poplachové cvičení, a dokonce ani o drobnou nehodu, k jakým docházelo skoro každý týden. Bylo jasné, že Sikorski není ani v prostoru observatoře, ani jinde na základně, a dokonce ani v jejím nejbližším okolí. Až dosud si nedovedli představit, že by na Ariadně, na *jejich* Ariadně, na dokonale pusté a dokonale nudné Ariadně, mohlo doopravdy někomu hrozit nebezpečí. Vlastně si to nedovedli představit ani teď, ale...

Bergmann, jenž šel vpředu, se náhle zastavil.

»Proboha, co je tohle?!« vykřikl. Poprvé za celou dobu, co ho znali, se v jeho hlase ozvalo vzrušení.

Stopa se znovu prudce stáčela stranou. V písku byly vytlačeny dvě hluboké rozmazané šlépěje — Sikorski zde zřejmě dlouho stál na místě a občas přešlápl. Pak se stopy náhle obracely na opačnou stranu — do pouště. A podél nich se táhly dvě rovnoběžné řady malých okrouhlých důlků.

Znehybněli. Z pouště vál chladný vítr a přinášel slabou, neurčitou zemitou vůni. Veliké blízké hvězdy se chvěly. Poušť ležela před nimi, namodralá v měsíčním světle, zvlněná nízkými přesypy. V čistém průzračném vzduchu bylo zřetelně vidět, jak napříč rovinou směrem k vzdáleným horám běží řada lidských stop a dvě řady mělkých důlků vedle ní.

A bez ustání vál ledový vítr. Grišin se otřásl zimou. »To... to není možné,« zašeptal a přejel si rukou čelo. »Snad se nám to jen zdá...«

Bergmann se zhluboka nadechl a udělal rukou pohyb, jako by něco odháněl. Uchopil detektor, který předtím upustil do písku, a sklonil se k dvojici hlubokých šlépějí.

»Na tomhle místě stál asi dvacet minut.«

Špičky šlépějí mířily k observatoři. Všichni zároveň pohlédli stejným směrem. Těsně vedle vrcholku štíhlého stožáru pomocné vysílačky hořel jasný, trochu načervenalý bod. Byla to Hvězda..., vlastně ne, byl to všehovšudy zdroj KM-481.

Donovan před sebou v duchu zřetelně uviděl vysokou hubenou postavu s rukama založenýma za zády, se zakloněnou hlavou. Dvacet minut... Byl by tady jistě stál ještě déle... Otisk paty u jedné z hlubokých šlépějí byl vrouben kruhovou rýhou. Následovalo několik mělkých šlépějí špičkami obrácenými na opačnou stranu. Poslední dvě šlépěje byly opět o něco hlubší. Patrně se prudce obrátil a spěšně ustoupil o několik kroků zpátky. Potom se zastavil a chvíli stál nehybně. A potom znovu vykročil — do pouště. Několik metrů před místem, kde se obrátil, začínaly dvě řady kulatých důlků...

»Tady se otočil a uviděl *to*,« řekl Donovan s nepřírozeným klidem. »Lekl se, ale potom si to rozmyslil a...«

»Možná že si vůbec nic nerozmýšlel,« řekl Grišin tiše. »Snad prostě musel, ať už z jakéhokoliv důvodu. Jinak by přece nebyl takhle odešel... do pouště... sám...«

»Chceš snad říct, že ho to zhypnotizovalo nebo tak něco?« zeptal se překvapeně Wettstein. Za jiných okolností by to bylo působilo poněkud komicky, protože matematik, který už dlouho nepromluvil, se sám pohyboval jako v hypnotickém transu a zdálo se, že dost dobře nechápe, co se kolem něho děje.

Bergmann položil detektor a napřímil se. »Zaregistroval jsem stopy chitinu,« oznámil.

»Takže to byl členovec!« zvolal Grišin rozčileně.

»Jak... jak to může vypadat?« zeptal se Donovan tiše. Technik pokrčil rameny. »Pohybuje se to po více než dvou končetinách. Nohy jsou zřejmě tenké jako hůlky, na dvou se nedá udržet rovnováha. Musí to tedy mít nejméně dva páry nohou, ale třeba také dvacet, pokud

jsou seřazeny v pravidelné řadě. Pokud je končetin větší počet, jsou všechny zhruba stejné. Na jedné končetině spočívá váha asi 8 kg. Trup se při chůzi nedotýká země. Končetiny jsou kryty chitinovým krunýřem, podobně jako u pozemských členovců. To je všechno, co se tady z toho,« ukázal na kulatý důlek v písku, »dá vyčíst. Vlastně jsem toho i tak řekl až moc.«

Donovan se beze slova obrátil ke Grišinovi.

Biolog pokrčil rameny právě tak jako před chvílí Bergmann. »Velký suchozemský členovec. Z toho, co říká Walter, se nedá nic dalšího bezpečně usoudit. Protože neznáme počet končetin, nedá se ani přibližně usoudit na tvar těla. Jestliže je končetin velký počet, tělesná organizace pravděpodobně připomíná obrovskou stonožku. Jestliže je jich méně, řekněme tři až pět párů, můžeme si představit cokoliv — mravence, brouka, raka... Vlastně,« Grišin se rozohňoval, bylo vidět, že je ve svém živlu, »já bych dal přednost tomu rakovi — mám samozřejmě na mysli jenom velmi vzdálenou podobnost. Totiž ty zdejší "písečné blechy", to vůbec není hmyz, jak si myslíte, ale korýši! Jsou to vlastně malí ráčkové, kteří se dokonale adaptovali na život v poušti, zřejmě v době, kdy vyschla zdejší moře. Jistě je tady vývojová souvislost...«

Donovan ho podrážděně přerušil.

»Přednášku ze zoologie si nech najindy! Mě teď nezajímá, kolik to má nohou nebo tykadel! Chci vědět,« dokončil klidněji, »jaká je pravděpodobnost, že... že ta bytost vykazuje známky inteligence?«

Grišin si povzdechl. »Jak to mám vědět? Záleží samozřejmě na tom, jak inteligenci definujeme. Pozemští termity například...« Když zpozoroval Donovanův výraz, odmlčel se a rychle pokračoval: »Chci říct, že až dosud jsme se nesetkali se žádným členovcem, který by byl inteligentní, v našem, lidském slova smyslu. Zda je to vůbec principiálně možné, na to se názory různí. Já myslím, že to možné je. To je všechno.«

»Jinými slovy, nevíme vůbec nic,« shrnul Donovan, jakoby pro sebe.

Potom se náhle napřímil a krátce přelétl pohledem po tvářích čtyř mužů. »Je vám samozřejmě jasné, co musíme udělat. Kdo chce jít se mnou?«

Přihlásili se všichni, bez rozmýšlení, téměř mechanicky:

»Mělo by nás jít víc, možná že zpátky ho budeme muset nést,« řekl Bergmann.

»Podle předpisu musí někdo zůstat na základně,« poznamenal Wettstein nejistě.

»Já vím,« řekl Donovan. »Zůstaneš tady ty, Alberte. Jsi z nás nejstarší a vzhledem k tvému zdravotnímu stavu...«

Matematik se podřídil bez reptání. Vyhlídka na noční výpravu do pouště ho zřejmě příliš nelákala.

»Proč tady vlastně tak dlouho stojíme?« podivil se náhle Grišin. »Proč Walter už dávno nepřišel s broukem?«

»Čekal jsem, až mi to poradíš!« odsekl Bergmann podrážděně. »Copak se vážně nepamatuješ, co jsem dělal poslední tři dny?«

»Panebože! Generálka automatiky! To znamená...«

»To znamená, že brouka nedáme dohromady dřív než za dvanáct hodin!«

Brouk byl jediné terénní vozidlo na základně. Na hvězdoletu, kde záleželo na každém kilogramu, nezbylo pro druhé tak těžké monstrum místo.

»Tak už jste si všechno vyjasnili?!« zeptal se Donovan s potlačovanou netrpělivostí. »Ano? To jsem rád. Tak tedy: jdeme samozřejmě pěšky, a jdeme okamžitě. Na základnu se teď už vracet nebudeme, ztratili jsme už beztak dost času. Balíček první pomoci je v každé kombinéze, doufejme, že nic víc nebudeme potřebovat. Ty, Alberte, se okamžitě vrátíš na základnu a odvysíláš podrobnou zprávu. Jestliže se nikdo z nás nevrátí do čtyřiaadvaceti hodin, začneš vysílat SOS prvního stupně. Jasné? Dotazy?«

Na krátkou chvíli zavládlo mlčení.

»Nemáme žádné zbraně a...,« zahučel Bratelli.

»Ne, nemáme,« potvrdil Donovan klidně. »Ani tady, ani na základně, a všichni to víte stejně dobře jako já. Všechno podle předpisů. Na planetách s nulovou nebo téměř nulovou biologickou aktivitou nepatří k vybavení základen zbraně jakéhokoli druhu, protože pravděpodobnost, že by vznikla oprávněná potřeba jejich použití, je zanedbatelná, zatímco v případě vzniku psychózy mezi posádkou a tak dále...«

»No dobře, my víme, že umíš předpisy nazpaměť líp než Gatty,« povzdechl si Bratelli, ale neodpustil si pokračování: »Planeta s nulovou biologickou aktivitou, po které se v noci prohánějí takovéhle...,« nenašel vhodné slovo a znechuceně mávl rukou.

Písek jednotvárně skřípěl a praskal pod kovovými podešvemi těžkých bot. Théseus se ukryl za mlhavým závojem, který potáhl většinu oblohy, a jeho světlo zesláblo natolik, že museli přepnout reflektory na vyšší výkon. Bergmann s detektorem šel stále v čele, ostatní ho následovali husím pochodem. Byli na cestě už přes tři hodiny a začínali pociťovat únavu.

»Doma pro mě padesát kilometrů neznamenal vůbec nic,« stěžoval si Bratelli, »ale tady... Přece jsme neušli víc než patnáct, a už mám nohy jako z olova.«

»Nedá se nic dělat, vzduch je tady přece jen kapánek řidší. Staří cestovatelé v Tibetu na tom byli ještě hůř,« řekl Grišin povzbudivým tónem, ale bylo vidět, že přitom myslí na něco jiného.

V ostrém světle reflektorů bylo chvílemi vidět, jak něco malého a šedivého prudce vylétlo vzhůru a širokým obloukem zapadlo do tmy mimo dosah světelného kužele.

»Tady máš ty své písečné blechy, Kost'o,« zabručel Bergmann.

Grišin přikývl. Náhle padl na kolena a udělal bleskurychlý pohyb rukou.

Všichni se k němu prudce otočili.

»Co se ti stalo?!« vykřikl Bratelli rozčileně.

Biolog se zvolna napřímil a opatrně rozevřel pěst. Na dlani jeho ruky uviděli podlouhlého, jen několik centimetrů dlouhého světle šedého živočicha.

»Tys mě ale vystrašil!« zlobil se Bratelli. »Nemůžeš s tím alespoň teď dát pokoj?«

Donovan ho netrpělivým posunkem umlčel.

»Ty myslíš,« obrátil se k biologovi, »že... to před námi... vypadá takhle?«

Živočich na Grišinově dlani nervózně pohyboval tykadly a osmi nebo deseti páry krátkých nožek. Na jeho lesklém těle, poněkud vyklenutém do oblouku, se zřetelně rýsovalo článkování. Na hlavě bylo možno rozeznat kromě dlouhých tykadel dvě velké složené oči.

»Žili v moři, které tady bylo ještě před deseti milióny let,« řekl Grišin zamyšleně. »Pak nastala náhlá změna klimatu. Za deset miliónů let se dokázali přizpůsobit... tomuhle,« mávl rukou do pouště. »Za deset miliónů let... To je pro členovce strašně krátká doba.«

»Co tím chceš říct?« zeptal se Donovan.

»Celkem nic. Jenom to, že tahle skupina měla zřejmě velký vývojový potenciál. Někteří jejich příbuzní na to mohli jít ještě lépe a vytvořit civilizaci.«

Šedivý živočich na okamžik znehybněl, jen konečky tykadel se mu chvěly tak rychle, že je nebylo vidět. Pak bleskurychle vyrazil šikmo vzhůru a kmitl se obloukem nad jejich hlavami.

»Stejně jsou to zvláštní tvorové,« řekl Grišin a potřásl hlavou.

»Například skoro třetinu jejich těla zaujímá takzvaný Sandersonův orgán. Za patnáct let od jeho objevení nikdo nemá sebemenší ponětí o jeho funkci! To je v dnešní době mírně řečeno neobvyklé...«

Znovu vykročili. Théseus se vynořil z mraků a opět naplno ozářil krajinu. Černá hradba rozeklaného horského hřebene se tyčila už docela blízka před nimi. Obrovské holé skály, zvedající se bez přechodu přímo z roviny, působily v měsíčním světle neskutečným dojmem, skoro jako dekorace.

»Je to trochu zvláštní představa,« ozval se Donovan tiše, »že se tady ještě poměrně nedávno vlnilo moře.«

»Ano...,« navázal Grišin. »Právě tady bylo pobřeží. Nedaleko odtud se do moře vlévala řeka. Byla to vlastně jen malá říčka, ale muselo tu být krásně. Kolem dokola bušil do skal příboj, pobřeží vroubila bílá pěna, ale tady, v chráněném zálivu v ústí řeky, byl klid. Na březích rostly podivné rostliny, podobné obrovským chaluhám — zdejší organismy si z nějakého důvodu i na pevnině zachovávaly podobu, jakou nabyly v moři — a všude bylo plno života...«

»Odkud to, prosím tě, všechno víš?« zeptal se Bratelli nedůvěřivě.

»Dělal jsem tady přece vykopávky, ještě s Harrisonem z Arktura 5.«

Donovan se zastavil a na okamžik zůstal stát bez hnutí s rukama založenýma za zády a se zakloněnou hlavou. V hlubokém tichu bylo slyšet jen vzdálený hukot větru ve skalách a tichý šelest písku. Ano, bylo těžké si zde představit rachot vln a šumění listů. Bylo těžké si zde představit cokoli kromě písku a skal. Náhlé zvýšení svítivosti ústřední hvězdy..., prudká změna klimatu na planetách..., nepatrná, zanedbatelná epizoda ve vývoji Galaxie...

»Lidé jsou stejně zvláštní tvorové,« řekl nahlas, když znovu vykročil. »Kdyby nám byl před čtyřiceti hodinami někdo řekl, že tady možná existují inteligentní bytosti, byli bychom rozčilením bez sebe. To ani nemluvím o tom, kdybychom byli tušili, za jakých okolností zmizí Štefan. A teď tady klidně stojíme a povídáme si jakoby nic. Člověk si zřejmě zvykne skutečně na všechno...«

»Něco na tom je,« řekl Grišin zamyšleně. »Víš, myslím, že nám to všem připadá tak nereálné, že si prostě nemůžeme připustit, že to je skutečnost. Jinak by nám možná povolovaly nervy ještě víc než teď. I když to nikdo neřekne nahlas, každý z nás si v duchu říká, že je to snad nějaký Štefanův vtip nebo tak něco, že na naší Ariadně se něco, takového jednoduše nemůže stát. Ale není to pravda, uvědomte si to, není to pravda!«

»Nerozčiluj se, Kost'o,« uklidňoval ho Bratelli. »Já si rozhodni nemyslím, že je to vtip. Mimochodem pamatujete se vůbec někdo, že by Štefan někdy dělal vtipy?«

»Technicky by to zřejmě možné bylo,« ozval se neočekávaně Bergmann, zřejmě zaujatý novou myšlenkou. »Stačilo by, kdyby držel v ruce nějakou dlouhou tyč s tupým koncem a při chůzi ji v pravidelných intervalech zabodával do písku co nejdál od svých stop. Bylo by to ovšem hrozně únavné, dělat to na tak dlouhé trase a tak hustě vedle sebe...«

Bratelli zavrtěl hlavou. »Proč by to, proboha, dělal?! To už by se přece vůbec nedalo pokládat za vtip, vytáhnout nás až sem! Dva nebo tři kilometry — prosím, ale tohle... Ledaže by chtěl donutit Henryho, aby shodil nějaké to přebytečné kilo.«

»Třeba z ničeho nic zešlel?« nadhodil Bergmann váhavě. »V poslední době se mi zdál nějak divný...«

»Všichni zapomínáte na jednu maličkost,« řekl Grišin unaveně. »Waltře, ty jsi přece jasně řekl, že ta tvoje zázračná bedýnka zaregistrovala chitin, ne?!«

Bergmann se zarazil. »Ano, to je pravda,« připustil neochotně. »Byly to ovšem jenom nepatrné stopy. Nevím, možná že by byl mohl konec té tyče nějak... hm... kontaminovat chitinem?«

»Odkud by ho vzal?« namítl Grišin. »Ze Země? Myslíš, že mohl plánovat ten... vtip, respektive zešilet už na Zemi?«

»Takhle to zní samozřejmě absurdně,« připustil s povzdechem Bergmann. »Mohl získat chitin z těch písečných blech.«

»Víš, kolik by jich musel nachytat? Myslíš, že by dokázal chytit aspoň jednu? Viděl jsi ho někdy při tom?«

Bergmann neodpověděl.

»Tak dobře, samozřejmě to není žádný vtip, říkal jsem to přece od začátku,« řekl po chvíli Bratelli. »Ale zdá se mi, že jsme ještě vůbec nepřemýšleli o celé řadě věcí. Například o tom, co vlastně budeme dělat, až je dohoníme.«

»Je?« zamumlal Bergmann.

»Štefana a toho druhého. “Velkého suchozemského členovce”, jak nám ho pokřtil Kost’a. Pokuste se nějak názorně si to představit: Najednou před sebou někde v dálce uvidíme Štefana a vedle něho tu... tu bytost. Zbraně nemáme, jak nám už tak důkladně vysvětlil Henry. Co vlastně uděláme?»

Chvíli nikdo neodpovídal. Bratelliho slova na ně zapůsobila víc, než byli ochotni nahlas připustit. Všichni se bezděčně zahleděli před sebe mezi obrovské balvany a skalní sloupy, rýsující se na pozadí hvězd jako nezřetelné černé stíny.

»Záleží samozřejmě hlavně na tom,« řekl nakonec Grišin, »zda se jedná o rozumnou bytost nebo ne. Jestliže ano...«

»To mě přivádí k jedné otázce, na kterou jsme také trochu zapomněli,« přerušil ho Donovan. »Může mi někdo z vás vysvětlit, proč by byl Štefan odešel s tím... nebo s ním..., kdyby to nebyla inteligentní bytost?»

»Máš pravdu,« souhlasil Bergmann. »Byli jsme z toho všichni celí pryč a ani jsme se nezmohli na to, abychom si to všechno logicky utřídili. Stopy zápasu jsme nezjistili žádné. Nějaké hypnotizování, o kterém jsi, Kost’o, mluvil tam u základny s Albertem, to jste přece nemysleli vážně, ne?»

Grišin jen udělal netrpělivé gesto a obrátil se k Donovanovi: »A můžeš mi vysvětlit, proč by s tím odešel, kdyby to *byla* inteligentní bytost?»

Podívali se po sobě.

»Záleží na tom,« řekl Bratelli, »zda byl... zda mohlo dojít k nějakému kontaktu.«

»Myslíš,« pokračoval Grišin, »že ta bytost jednoduše přišla a řekla Štefanovi: “Bud’ zdrav, pozemšťane! Naše Nejvyšší rada si tě dovoluje požádat, aby ses jako čestný host zúčastnil jejího slavnostního zasedání ve Velké jeskyni...” nebo tak něco, načež Štefan s úklonou odpověděl: “Bude mi velikou ctí,” a odpochoval do pouště?»

»Závidím ti tvůj humor,« zavrčel Bergmann.

»Ale teď vážně,« řekl Bratelli, »jestliže ponecháme stranou technickou stránku kontaktu, ta bytost ho přece opravdu musela nějak přimět, aby ji následoval. Jestliže odmítneme myšlenku hypnózy nebo něčeho podobného jako nepravděpodobnou, co nám zbývá?»

»Třeba to přece jenom nebyla inteligentní bytost,« nadhodil Bergmann. »Mohlo se to odehrát docela jednoduše. Štefan se prochází po poušti a najednou z ničeho nic uvidí, jak se kolem základny potlouká podivný velký živočich, jakého jsme tady ještě nikdy neviděli. Z nějakého důvodu, který nemůžeme znát, usoudí, že živočich je úplně neškodný, ale zajímavý. Vydá se tedy za ním, aby se o něm dozvěděl něco víc.«

»To myslíš vážně?» zeptal se Bratelli. »Vždycky jsem se divil, jak fantastické věci si lidé dovedou vymyslet, jen aby se vyhnuli skutečnosti, která jim připadá příliš fantastická.« Hned si však uvědomil, že není vhodná chvíle na to, aby někdo ocenil jeho aforismus, a pokračoval: »Tak za prvé, ze stop je přece jasné, že Štefan šel vedle té bytosti, a ne za ní.«

Bergmann zavrtěl hlavou. »Ze stop je vidět jen to, že Štefan šel vlevo od té bytosti. Nedá se poznat, zda šel hned vedle, nebo se držel o něco vzadu.»

Bratelli jeho poznámku přešel mávnutím ruky. »Za druhé — a to je nejdůležitější: Proč by, proboha, odešel sám a nikomu nic neřekl? Proč by šel za tou bytostí sám desítky kilometrů do pouště? To by přece bylo skutečné šílenství!»

Bergmann se nevzdával. »Setkal se s tím skoro kilometr od základny. Vysílačku s sebou neměl. Mohl se obávat, že než doběhne na základnu a zpět, živočich se zatím ztratí... třeba že se mezitím zahrabe do písku nebo tak něco. Třeba ho chtěl sledovat jenom nějaký ten kilometr a pak se nechal strhnout... zapomněl na čas...«

»Štefan?!« Bratelli nedůvěřivě potřásl hlavou. »Kost’o,« obrátil se ke Grišinovi, »pozoroval jsi někdy, že by se Štefan nějak zvlášť zajímal o zoologii? Mluvil s tebou třeba někdy o těch písečných blechách?»

»Ne,« odvětil Grišin krátce. On ani Donovan už chvíli nepromluvili, zdálo se, že oba jsou zabráněni do vlastních neradostných myšlenek.

»V žádném případě,« pokračoval Bratelli, »nemohl jen z pouhopouhé zoologické vášně dojít až sem.«

Nikdo mu neodporoval. Dlouhou chvíli šli mlčky. Únava byla stále citelnější, myšlenky se tříštily, ztrácely souvislost a bezradně se točily v kruhu.

Zvolna se proplétali labyrintem obrovských balvanů při úpatí hlavního hřebene. Kdyby byli při hledání cesty odkázáni sami na sebe, pravděpodobně by velmi brzy beznadějně zabloudili. Ale dvě řady stop, vinouti se před nimi úzkými soutěskami na konci zdánlivých slepých uliček mezi balvany, směřovaly neomylně stále dál k východu. Ten, kdo tudy šel první, znal cestu dokonale...

Kolem dokola se zvedaly stále vyšší sloupovité útesy, podobné zříceninám fantastických paláců. Grišinovi to připomínalo starý surrealistický obraz, který kdysi viděl v nějaké galerii. Úporně, jako by na tom právě teď záleželo, se snažil vzpomenout si na jméno malíře, ale bylo to marné.

Skály po obou stranách ponenáhlu splynuly v téměř hladké kamenné stěny, kolmo se zvedající do výše několika desítek metrů a ponechávající mezi sebou pouze úzkou soutěsku, patrně vyschlé řečiště dávné řeky. Na dno soutěsky světlo Thésea nepronikalo a byla tam skoro úplná tma. Ve světle reflektorů se namáhavě vlekli kamenitou sutí, přes vrstvy drobných kaménků, do nichž se nohy bořily až po kolena.

»V takovém terénu bude brzy se stopováním konec,« stěžoval si Bergmann.

»Aha, ty se bojíš, že se odtud mohli vyšplhat napravo nebo nalevo, že?« řekl Bratelli jízlivě. »Dovedu si to živě představit: napřed náš kamarád Členovec, po způsobu mouchy domácí lezoucí po okně, a Štefan se ho vzadu přidržuje za nohu.«

»Tak dost!« vybuchl nečekaně Donovan. »Když už je to pro tebe taková báječná legrace, nech si ty svoje vtipy pro sebe, rozumíš?!«

Bratelli na něj překvapeně pohlédl, ale neřekl nic.

V temnotě před nimi se začalo slabě rozjasňovat — konec soutěsky se přibližoval.

Nikdo to neřekl nahlas, ale skoro současně se jich všech zmocnil pocit, že se blíží rozhodnutí — ať už jakékoli. Cestu vpřed musela už brzo definitivně přehradit naprosto neschůdná horská pásma. Bylo těžko představitelné, že by Sikorski dokázal bez zastávky, bez odpočinku — po ničem takovém nenalezli stopy — a bez potravy dojít o mnoho dál než do těchto míst. V každém případě si však museli, i když neradi, přiznat, že o mnoho dál už nedojdou ani oni sami...

Na konci soutěsky se skalní stěny k sobě přiblížily tak těsně, že mezi sebou ponechávaly jen asi metr široký průchod a v nevelké výšce nad hlavami lidí se spojovaly, takže vytvářely jakousi bránu, zakončenou lomeným obloukem. Za ní se rozkládalo rozsáhlé volné prostranství.

Čtyři muži beze slova zrychlili krok. Únava z dlouhé cesty z nich spadla. Každý po svém se snažil potlačit vzrůstající vzrušení. Pod Bergmannem, který šel vpředu, se před východem z brány náhle uvolnila mohutná vrstva šterku a s rachotem se zřítily ze svahu. Technik se slabým výkřikem upadl na ostré kamení a několik metrů se po něm kutálel. Okamžik zůstal ležet, potom mávnutím ruky odmítl nabízenou pomoc a namáhavě se zvedl. Po čele mu stékal tenký pramének krve.

Zvedl těžkou krychli detektoru, která ležela několik kroků opodál, a starostlivě ji prohlížel. »Pekelný terén,« mumlal podrážděně, »horší než v Aristarchu...«

Nikdo mu neodpověděl. Když zvedl hlavu, viděl, že se k němu všichni tři otočili zády a nehybně se dívají před sebe.

Zhluboka se nadechl a na okamžik přimhouřil oči. Nikdy nevynikal přílišnou představivostí; měl rád obyčejné, důvěrně známé, předvídatelné věci a situace. Měl prostě rád

pravý opak všeho toho, co přinesly poslední hodiny. Mimořádná událost pro něj vždycky znamenala nesnáze, ať už nesnáze znamenaly drobnou nepříjemnost s nadřazeným anebo smrtelné nebezpečí. Proto se v něm stále ještě všechno vzpíralo myšlence, že se Štefan skutečně setkal s inteligentní bytostí; a proto se mu náhle nechtělo vidět to, nač se teď tak upřeně dívali Donovan, Grišin a Bratelli. Na okamžik ho ovládl podobný pocit, jaký důvěrně znal z dětství: když pevně zavře oči a zase je otevře, ukáže se, že se mu to všech no jen zdálo, a ocitne se zpátky, v záři vyleštěného kovu a v útulném teple své laboratoře na základně.

Byl to samozřejmě skutečně jen okamžik. S povzdechem otevřel oči a s pocitem, že je připraven absolutně na všechno, se rozhlédl kolem sebe.

Před ním se rozkládala téměř kruhová kotlina o průměru dvou nebo tří kilometrů, ze všech stran obklopená temnou skalní hradbou, z které místy vystupovaly jednotlivé ostré vrcholky. Dno kotliny, pokryté štěrkem a pískem s roztroušenými jednotlivými balvany, se zpočátku nálevkovitě svažovalo a uprostřed vytvářelo téměř rovnou plošinu, takže celek působil dojmem velkého přírodního amfiteátru.

A tam dole, na dně kotliny... nebylo nic. Nic bizarního a ohromujícího, co si technik před okamžikem představoval, žádné fantastické stavby nebo houf nestvůrných bytostí. Nic kromě kamení, písku a větru.

Bergmann pocítil příliv zklamání. Měl pocit, že byl jakýmsi způsobem oklamán a podveden, i když by se k tomu nikdy nahlas nepřiznal. Únava z dlouhé cesty se znovu přihlásila.

Pak si uvědomil, že se ostatní stále ještě upřeně dívají jedním směrem. Přimhouřil oči a podíval se pozorněji.

Uprostřed kotliny přece jen něco bylo. Na šedožluté písečné ploše se dal rozeznat jakýsi tmavý bod.

Technik rychlým pohybem vytáhl z pouzdra na zádech malý dalekohled, na nějž si vzpomněl teprve teď.

Ne, uprostřed kotliny neležel Štefan, ani tam nestál jeho Přízračný průvodce. V zorném poli se objevila pouze okrouhlá tmavá skvrna o průměru několika málo metrů.

Bergmann několika pohyby upravil dalekohled pro pozorování v noci a nastavil na stupnici nejvyšší dosažitelnou citlivost. Čidla receptorů se rozevřela a rozšířila jako kočičí oči ve tmě a obraz v zorném poli se vyjasnil jako za slunečného dne. Žádné další podrobnosti, které by umožnily rozeznat podstatu tmavé skvrny, se však neobjevovaly.

Technik beze slova podal dalekohled ostatním. Jeden po druhém krčili rameny nebo potřásali hlavou.

Donovan znovu uchopil dalekohled a prozkoumal celou kotlinu metr za metrem. Po Sikorském ani po žádné jiné živé bytosti nebylo ani stopy — kromě nezřetelných šlépějí, které se ovšem na větší vzdálenost nedaly rozeznat.

Donovan mlčky vykročil, ostatní ho následovali. Šli teď v nepravidelném hloučku, nikomu se už nezdálo nutné, aby šel v čele Bergmann se svým detektorem. Nikdo se už ani nedíval na písek pod nohama. Nikdo nepochyboval o tom, kam vedou stopy, i když se to vlastně nedalo logicky zdůvodnit.

Chůze byla namáhavá, písek v kotlině byl jemnější než venku v poušti a nohy v těžkých botách se do něho hluboko bořily. Zdálo se jim, že jdou příliš pomalu, a chvílemi přecházeli do těžkopádného poklusu, ale po několika metrech se zastavovali a lapali po vzduchu.

Asi v polovině cesty museli udělat o něco delší zastávku. Opírali se zády o zvětralý pískovcový balvan a těžce oddechovali. Grišin si vypůjčil dalekohled, chvíli s ním manipuloval a pak se dlouho díval směrem k temné skvrně.

»Myslím, že je to voda,« řekl náhle a odložil dalekohled. Všichni se k němu překvapeně otočili.

»Voda?!« zvolal Bratelli nedůvěřivě.

»Chci říct, že se zřejmě jedná o prohlubeň v terénu, naplněnou neznámou tekutinou,» opravil se Grišin s pedanterií, která vyzněla poněkud ironicky. »Rozeznal jsem zrcadlový odraz Thésea a vlnění, působené větrem.»

Čtyři muži se na sebe podívali. Nikdo z nich by nebyl dokázal říci, co vlastně čekali, že naleznou na konci své cesty, ale všem jim připadalo, že byli připraveni spíše na cokoliv jiného než na to, co právě uslyšeli.

»Vedou ty stopy skutečně tam?« vzpomněl si Bratelli.

»Určitě,« řekl Bergmann, který si vzal od Grišina dalekohled. »Jdou asi dvacet metrů vlevo od nás a míří právě tím směrem. I když někde dál by mohly uhýbat stranou...«

»Všude kolem jsou absolutně neschůdné skály,« řekl Grišin. »Někde může být další průchod, podobný tomu, kterým jsme sem přišli,« namítl Bratelli.

Bergmann znovu zaujal místo v čele. Odbočili doleva a brzy opět narazili na stopy. Tady v kotlině, kam téměř nepronikal vítr, byly ještě zřetelnější než venku v poušti. Běžely přímočaře jako podle pravítka, stále stejné, jako tam na počátku u základny: dvě řady otisků těžkých terénních bot a dvě řady malých okrouhlých důlků...

Po několika stech metrech už bylo zřejmé, že stopy skutečně míří přímo k tmavé skvrně. Bylo už také zřetelně vidět, že skvrna skutečně představuje hladinu nějaké kapaliny — jemné vlnění se dalo rozeznat pouhým okem.

Nikdo se v této chvíli nesnažil nalézt nějaké vysvětlení. Jasně si uvědomovali jen jedno — že jsou konečně u cíle, na konci cesty, která začínala být nad jejich síly, na místě, kde se všechno vyřeší a rozhodne. Znovu vyrazili poklusem vpřed a nechali vzadu Bergmanna, obtíženého detektorem.

Grišin a Donovan dorazili k cíli skoro současně. Zastavili se v posledním okamžiku na samotném okraji otvoru. Těžce oddechovali, únavou se jim zatmívalo před očima. Teprve v krátké chvíli dokázali opět jasně vnímat okolí.

U nohou viděli v písku otvor dokonale kruhového tvaru o průměru asi čtyř metrů. V hloubce třiceti centimetrů pod úrovní okolního terénu se ve světle Thésea leskla hladina průzračné kapaliny. Těsně vedle místa, kde stál Grišin, přicházely k otvoru obě stopy.

»Pozor!« vykřikl biolog a posunkem ruky v poslední chvíli zadržel přibíhajícího Bergmanna a Bratelliho. »Nerozdupejte stopy! «

Všichni čtyři se dlouze zahleděli na písek u svých nohou. To, co viděli, mohlo znamenat jen jedno, ale rozum se s tím stále ještě zdráhal smířit.

Obě stopy končily na pokraji otvoru. Jejich pokračování nebylo vidět ani na opačné straně, ani nikde jinde v okolí...

Hladina v otvoru se lehce čeřila. Z veliké dálky doléhal hukat větru ve skalách. Obloha se vyjasnila, hvězdy, jasné a blízké v řídkém vzduchu Ariadny, ji pokrývaly od obzoru k obzoru. Přímo nad hlavami lidí se ledově třpytila Mléčná dráha.

»To přece není možné...,« opakoval potichu Bratelli stále znovu a znovu, »to přece není možné...«

Jako pokažený robot..., blesklo hlavou Donovanovi.

Jeden vedle druhého poklekli na pokraji otvoru a zahleděli se dolů. Grišinovi se náhle vybavila vzpomínka na obrázek v jakési prastaré knize, kterou si prohlížel někdy v dětství: dva lidé v podivném obleku, s nohama omotanými tenkými řemínky či provázky, klečí u tmavého otvoru obklopeného primitivním roubením; vedle nich leží v trávě jejich dlouhé zahnuté hole. Obrázek se jmenoval Posvátný pramen v N... nebo tak nějak. Nikdo mu tehdy nedokázal pořádně vysvětlit, co to vlastně je posvátný pramen.

V první chvíli neviděli pod sebou nic, jen tmavou čeřící se hladinu. Donovan rozsvítil reflektor na plný výkon.

Přímo do očí jim vyšlehlo nesnesitelně jasné, oslepující bílé světlo. Ozvaly se tlumené výkřiky. Všichni zároveň odskočili zpět a zmateně si mnuli oslněné oči. Donovan současně zhasl reflektor, Otvor se znovu ponořil do tmy.

»Co to bylo?« zeptal se zaraženě Bratelli.

»Myslím, že obyčejný zrcadlový odraz,« odpověděl Donovan klidně. Znovu poklekl na okraj otvoru, okamžik manipuloval s reflektorem a opět ho rozsvítil. Tentokrát reflektor vydával pouze slabé, rozptýlené světlo, které stejnoměrně ozářilo i prostor pod hladinou kapaliny v otvoru. K vidění tam však bylo jen velmi málo.

Kapalina byla dokonale průzračná a naprosto čistá, ve světle reflektoru nebylo vidět ani zrnko písku. Vyplňovala svislou, dokonale kruhovou šachtu s hladkými, matně se lesknoucími stěnami. Šachta byla hluboká asi pět nebo šest metrů a její dno bylo tvořeno dokonalým, lehce vydutým zrcadlem.

Zrcadlová plocha se třpytila a zářila ve světle reflektoru. Mohli na ní zřetelně rozeznat svůj obraz, zkarikovaný zakřivením plochy jako v křivém zrcadle ze starodávného panoptika.

Bergmann se vzpamatoval jako první. Položil detektor vedle sebe, znovu vysunul z nitra krychle trubici a polokouli na jejím konci ponořil do průzračné kapaliny. Analýza tentokrát zabrala pouze několik vteřin — v zeleně ozářeném okénku se téměř okamžitě ustálila jediná značka.

»Voda,« řekl technik. »Destilovaná voda. Chci říct,« opravil se, »že se vyrovná nejčistší vodě, jakou dokážeme připravit na Zemi. Detektor neregistruje ani stopu jakékoli příměsi. Samozřejmě nevím, zda byla vyčištěna právě destilací nebo jiným způsobem... V každém případě kdo má žízeň, může se klidně napít.«

Uvědomil si, že začíná být nezvykle hovorný. Chtělo se mu mluvit a mluvit, bez zastávky, jen aby oddálil okamžik, kdy budou znovu mlčky stát na okraji otvoru a hledět do vody...

»Mohou tam být bakterie,« namítl Bratelli, ale řekl to mechanicky, bezmyšlenkovitě, bez své obvyklé hádavosti.

Grišin pokrčil rameny. Sklonil se, nabral vodu do dlaní a beze spěchu se napil.

»Skutečně tam mohou být bakterie,« zamumlal Donovan.

»Studená jako led,« řekl Grišin, jako by ho neslyšel.

»Jakou má chuť?« zeptal se Bratelli.

»Jako destilovaná voda všude ve vesmíru.«

Nikaho už nenapadlo, co říci. Mlčení, které se snažili oddálit, je znovu obklopilo, neodbytnější než kdy předtím.

»Tak řekněte něco!« vybuchl Bratelli. »Kde jsou? Kam se poděli?!«

»Chceš to vidět?« řekl náhle Donovan, jako by se právě k něčemu rozhodl.

Ze země zvedl plochý bílý kámen, velký jako holubí vejce, a pomalu přistoupil k otvoru.

»Co chceš dělat? Není to nebezpečné?« zeptal se Bratelli znepokojeně.

»Snad,« připustil Donovan lhostejně. Pomalým, přesným pohybem hodil kámen do středu vodní hladiny.

Šplouchnutí bylo nečekaně hlasité a ozval se v něm zvláštní zvonivý tón, jako když kousek kovu zazvoní o mramorovou podlahu. Snad se mi to jen zdá, pomyslel si Grišin, snad je to akustika v otvoru, snad jsme už tak dlouho neslyšeli zvuk kamene hozeného do vody, že jsme zapomněli...

Kámen pomalu klesal průzračnou vodou a zlehka se přitom kolébal ze strany na stranu. Jak se blížil ke dnu, objevil se v zrcadle jeho odraz a přibližoval se, jako by vystupoval z hlubiny. Hmota a antihmota, blesko hlavou Grišinovi, až se setkají, dojde k anihilaci...

Kámen se setkal se svým odrazem. Byl to jen jediný, nepostřehnutelný okamžik. O vteřinu později bylo zrcadlo hladké a čisté jako dřív. Jenom od středu k okrajům rychle přeběhly duhově zbarvené kruhy — jako kola na vodě, ale jemnější a pravidelnější. Po kameni nebylo ani stopy.

Bergmann a Bratelli hlasitě vydechli překvapením.

»Ty jsi to věděl?« obrátil se Bratelli k Donovanovi.

Donovan pokrčil rameny. »Jaká jiná možnost zbývala? Ze stop je jasné, že přišli... sem... a dál ne. Ve vodě se určitě nerozpustili...«

»Mohli se vznést kolmo do vzduchu,« zavrčel Bratelli. Bergmann se znovu uchýlil k svému detektoru — byl to alespoň jediný normální, důvěrně známý předmět ve světě, který technikovi čím dál víc připadal jako podivný sen. Chvíli přidržoval polokouli na konci trubice nad poslední dvojicí Štefanových šlépějí na okraji otvoru, které jako zázrakem stále ještě zůstaly zachovány.

»Stál tady skoro bez hnutí deset minut,« řekl pomalu. »Potom... potom skočil.«

»A... ten druhý...,« zeptal se Grišin po chvíli, »šel napřed, nebo až za ním?«

»To se už bohužel nedá zjistit.«

»Jde ti o to, zda tam šel... dobrovolně?« obrátil se Bratelli ke Grišinovi.

»Ano.«

»Chcete snad vážně tvrdit,« vybuchl náhle Bergmann, »že by Štefan... že by kdokoliv, kterýkoli člověk šel dobrovolně tam dolů?«

Znovu se zahleděli do temné, průzračné vody. Znovu vtáhli hlavu mezi ramena a zachvěli se, jako by jim byla zima.

»To je stále stejná otázka,« řekl nakonec Bratelli. »Jestliže přišel dobrovolně až sem...«

Obrátil se k Bergmannovi. »Co vlastně je podle tebe tam dole?« zeptal se ledabyle, jako by ho ta otázka napadla až teď.

»To nemůžu tak jednoduše říct. Musel bych se spustit s detektorem až dolů a...« Zarazil se. Bylo vidět, že si teprve nyní uvědomil, že by ostatní mohli vzít jeho nápad vážně. »Ostatně,« pokračoval se špatně zakrývanou úlevou, »detektor sám se nesmí ponořovat do vody, při jeho konstrukci se s podobným použitím nepočítalo. Musím provést dálkovou sondáž, ale bude to chvíli trvat a není to zdaleka tak spolehlivé, bohužel.«

Bratelli podrážděně stiskl rty. Poodešel několik kroků stranou a s velkou námahou zvedl ze země nejbližší z balvanů, roztroušených po okolí. S několika zastávkami ho dovlekl k otvoru a převalil přes okraj.

Voda vysoko vystříkla a pokropila je ledovou sprškou. Ve světle Donovanova reflektoru sledovali pod rozvířenou hladinou, jak se balvan odráží od hladké stěny a v oblaku bublin padá dolů.

Znovu se všechno odehrálo tak rychle, že nestačili postřehnout téměř nic. Balvan prošel zrcadlovým dnem právě tak jako předtím Donovanův kámen. Zrcadlová plocha se neprotrhla, neporušila, ani se nezachvěla. Jen po ní znovu přeběhly duhové kruhy, širší a barevnější než poprvé. Za okamžik kruhy zmizely a po balvanu zůstal jen dolík v písku vedle otvoru a pomalu se uklidňující vlny na vodní hladině.

Čtyři muži stále ještě hleděli dolů jako hypnotizovaní. »Co si o tam myslíš *ted*?« zeptal se Bratelli Bergmanna.

Technik pokrčil rameny. »Vypadá to jako hladina kapaliny... jako vrstva jiné kapaliny než voda. Něco jako rtuť.«

»Zřejmě je to nějaký druh bezpečnostního uzávěru, který chrání vchod do podzemních prostora uvažoval Bratelli. »Podle našich měřítek dost zvláštní druh uzávěru, ale oni pro to jistě mají své důvody.«

»Představuješ si to tak,« zeptal se Donovan, »že je tady někde celá civilizace, technická civilizace, ukrytá pod zemí, v podzemních tunelech, a tohle je jeden z mála východů na povrch?«

»Dovedeš si představit nějakou jinou možnost?« zeptal se Bratelli trochu překvapeně.

»Leo má pravdu,« přidal se Grišin neochotně, »jiná alternativa je těžko myslitelná. Dá se říct, že jsme tady přece jenom nebyli zbytečně. Objevili jsme první inteligentní členovce, s

kterými se kdy lidstvo setkala. Dostaneme se do učebnic, pokud vám to udělá radost.« Podle tónu jeho slov se zdálo, že on sám z toho žádnou radost nemá.

»Tam se dostaneš především ty. Ty je přece oficiálně popíšeš a tak, prostě zařídíš všechno, co k tomu patří,« poznamenal Bratelli a po chvíli pokračoval s náznakem pohrdání: »Inteligentní členovci...! Setkali jsme se už s inteligentními ptáky, inteligentními plazy, na Nereidě dokonce s inteligentními hlavonožci, tak proč ne inteligentní členovci? Háček je jenom v tom, že všechny tyhle takzvané inteligentní bytosti nám, mezi námi řečeno, nesahají ani po kotníky, alespoň pokud jde o techniku. Co jsme se od nich naučili? Ani...,« mávl rukou.

»Stejně je to zvláštní,« pronesl zamyšleně Donovan, aniž reagoval na Bratelliho proslov. »Když už přečkali ten prudký zvrat klimatu před deseti milióny let, proč se stále ještě ukrývají v pod zemi? Před kým nebo před čím?«

»Planeta je od té doby suchá jako troud,« poznamenal Grišin. »Možná že si tam chrání poslední zbytky vody a udržují příznivější mikroklima.«

»Technická civilizace by našla lepší řešení,« namítl Donovan.

Grišin pokrčil rameny. »Možná že jejich technika není natolik pokročilá. Na tohle,« kývl hlavou směrem k otvoru, »žádná zvlášť vyspělá technika není nutná. Možná že je jich už jen malá skupina. Možná že žili v podzemí už dřív, a připadá jim to normální. Možná že jim to prostě takhle vyhovuje. Mohou pro to mít tisíc dobrých důvodů. Ted' mě to už nezajímá. Ted' mě zajímá jenom jedna věc, Henry: *co bude se Štefanem?!*«

Dlouho nikdo neodpovídal.

»To je snad jasné, ne?« řekl nakonec Bratelli, znovu svým starým hádavým tónem. Sevřel pravou ruku v pěst a nataženým palcem ukázal dolů do otvoru. Grišin by byl rád věděl, zda toto napodobení klasického gesta starých Římanů bylo náhodné či úmyslné.

»Samozřejmě,« souhlasil Donovan po krátkém zaváhání. »Ale nejdřív toho musíme vědět ještě trochu víc o tom, co vlastně je tam dole. Snad už bys mohl konečně začít, nemyslíš, Waltře?!« obrátil se k Bergmannovi ostřejším tónem, než měl ve zvyku.

Technik něco zamumlal a těžkopádně poklekl vedle krychle detektoru, postavené na pokraji otvoru. Tentokrát mu manipulace s přístrojem trvala značně dlouho. Konečně se vrchní strana krychle odklopila na stranu a nahoru se jako výhonky jakýchsi bizarních rostlin vysunuly čtyři dlouhé kovové válce. Jeden zakončovala maličká parabolická anténa, druhý dutá kovová polokoule a zbývající dva čtvercové rámy vyplněné jemným kovovým pletivem. Po další chvíli se odklopila i přední stěna krychle a za ní se zelenavě rozzářila velká obrazovka, mnohem větší než okénko, do kterého se technik díval předtím. Na obrazovce se rozkmitaly ostře žlutozelené vlnovky a křivky. Bergmann přesto ještě nebyl spokojen. Manipuloval s kotoučky a tlačítky pod obrazovkou a pozoroval pohyby křivek. »Takhle to vypadá, když chtějí stůj co stůj zkombinovat padesát přístrojů v jednom,« vrčel, »ani jeden potom nefunguje pořádně...«

Konečně křivky z obrazovky zmizely a nad obrazovkou se rozsvítilo zelené světélko.

»Můžeme začít,« řekl Bergmann a napřímil se. »Jde ti hlavně o složení té kapaliny tam dole, že?« obrátil se k Donovanovi.

Fyzik přikývl. »O složení a o hloubku samozřejmě. Když dokážeš zjistit, co je pod tím, budu ještě raději, to ti snad nemusím říkat.«

»Je to vůbec nutné ztrácet s tím čas?« poznamenal Bratelli »Když tamtudy mohl projít Štefan...«

»Jak víš, že Štefan tamtudy prošel?« zeptal se Grišin zamračeně. »Štefan jednoduše skočil dolů, tak jako to za chvíli budeme muset udělat my. Co se s ním stalo potom, nevíme. Ta kapalina, celý ten... uzávěr, nebo co to tam dole vlastně je, to všechno může být pro ty... bytosti úplně neškodné, ale pro lidi... Nezapomínej, že jsou to členovci! Obratlovci na téhle

planetě zřejmě nikdy nežili. Co o nás mohou vědět? Nemluvě o tom, že to celé může být past.«

»Cože?« vykřikl rozčileně Bratelli. »Past? Jak to myslíš?«

»Tak jak to říkám: past,« odsekl Grišin netrpělivě. »Třeba vášnivě rádi sbírají zoologické kuriozity a obratlovec jim ve sbírce zrovna chybí.«

Zdalo se, že Bratelli má na jazyku ostrou odpověď, ale přerušil ho Bergmannův překvapený výkřik. Všichni tři se k němu rychle otočili. Technik klečel před detektorem a s výrazem naprostého úžasu zíral tou prázdnou obrazovku.

»Promiňte,« zamumlal a přešel si rukou zpocené čelo, »ale já... já jsem se snad zbláznil.«

»No tak, Waltře!« okřikl ho Donovan důrazně. »Vzpamatuj se! Tohle je naprosto mimořádná situace, všichni už toho máme dost, ale... Co se zas děje? Máš něco s tím svým krámem?«

Technik se napřímil: Zhluboka se nadechl a řekl téměř klidně: »Omlouvám se. Jen mě... trochu překvapily výsledky telelokace.«

MLčky se na něj dívali.

Znovu si přešel rukou čelo a pokračoval: »Tam dole... to vůbec není kapalina.«

»Cože?« zvolal Bratelli nedůvěřivě. »Co to tedy je?«

»Nemám ponětí, co tam je. Přesněji řečeno, není tam vůbec nic.«

Donovan, Grišin a Bratelli znepokojeně pohlédli jeden na druhého. Donovan přistoupil k Bergmannovi, uchopil ho za ramena a silně s ním zatřásl: »Waltře! Co je to s tebou? Mluv přece rozumně!«

Bergmann se netrpělivě ošil a setřásl jeho ruce. »Nedívejte se na mě všichni jako na blázna! Když mi nevěříte, pohrajte si s tím krámem sami!« Ukázal na obrazovku detektoru, která zůstávala prázdná, ozářená jen slabým zelenavým světlem. »Je to vlastně docela jednoduché. Na všech vlnových pásmech je doba zachycení odrazu nekonečně dlouhá, respektive přesahuje deset minut, což v daném případě znamená prakticky totéž. Jinými slovy, jak si sami můžete spočítat, ta díra je hluboká přinejmenším takových sto miliónů kilometrů. A jestli se to někomu zdá divné, ať si to zkusí přeměřit sám!«

Bratelli zalapal po dechu. Grišin přistoupil k detektoru, podíval se na obrazovku a klidně poznamenal: »Musíš trochu přidat, Waltře, bude to nejmíň dvě stě miliónů. Odraz tu ještě není.«

»Dosah toho krámu je tři sta miliónů,« zavrčel technik. »Dál už se nemusíš namáhat.«

»Snad nechcete vážně tvrdit,« zasténal Bratelli, »že ta díra prochází naskrz celou planetou? To je přece...«

»Já nic netvrdím, jenom sděluji výsledky telelokace,« odsekl Bergmann.

»Nezlob se, Waltře,« ozval se opatrně Donovan, »ale... hypotéza o poruše přístroje se mi přece jen zdá trochu pravděpodobnější.«

Bergmann pokrčil rameny. Sklonil se k přístroji a po krátké manipulaci se antény na koncích válců otočily směrem k nejbližšímu horskému hřebenu. Na obrazovce se rázem rozkmitala spleť vlnovek a křivek, které se jen pomalu ustálily do složitého obrazce.

»Vzdálenost dva tisíce šest set padesát metrů,« začal technik odříkávat nezúčastněným hlasem, napodobujícím hlas automatu: »Elementární složení: křemík dvacet osm celých, dvě desetiny procenta, kyslík...«

»Nech toho,« zarazil ho unaveně Donovan. »Tak dobře, máš pravdu, přístroj je v pořádku. Tohle je tvůj obor. Mohl bys mi teď klidně a bez rozčilování říct, co to podle tebe všechno znamená?«

»Ne, to bych nemohl,« odsekl Bergmann okamžitě, ale pak už klidněji pokračoval: »Já to totiž opravdu nevím. Jsem s rozumem v koncích, jestli to chceš slyšet jasně. Dokonce i kdybych připustil takové šílenství, jako že ta díra skutečně prochází celým planetárním tělesem, ani pak by to nesouhlasilo. V takovém případě bychom vlastně prováděli telelokaci

meziplanetárního prostoru do vzdálenosti tří set miliónů kilometrů. A v tak dlouhém úseku musí být spousta meteoritů nebo aspoň mikrometeoritů. Víš, jak zaprášená je tahle planetární soustava? A detektor to všechno zaznamená... takhle.”

Znovu okamžik manipuloval s přístrojem a otočil antény kolmo vzhůru. Obrazovka potemněla, ale každých několik vteřin se na ní rozsvěcovaly a zhášely jiskry jako roj poplašených světlušek.

»Tohle jsou mikrometeority. Na druhé straně planety by to mělo být samozřejmě stejné. Ale detektor nezaznamenává nic, vůbec nic!«

Bratelli rozhodil rukama: »No a? Co má být? Jednoduše je tam vrstva, která je absolutně nepropustná pro všechny vlnové délky, se kterými pracuješ. Je to tak nemožné?“

Bergmann zavrtěl hlavou. »Tak jednoduché to rozhodně není. Ta zrcadlová plocha tam dole odráží viditelné světlo, pro ostatní vlnové délky je propustná. Kdyby hned pod tím zrcadlem začínala vrstva nějaké hmoty, pohlcující všechno možné záření, přece jen by se alespoň malá část odrazila od rozhraní té vrstvy a přinesla by nám nějakou informaci. Ale takhle to vypadá, jako když je tam jen voda... samá voda...,« nevesele se usmál koutkem úst, »...a pak bez přechodu vakuum, absolutní vakuum.«

»To by znamenalo,« zeptal se s náhlým zájmem Donovan, »že ta vrstva vody vlastně visí ve vzduchu, respektive ve vzduchoprázdnu?“

»Ano,« přisvědčil Bergmann pomalu a neochotně. »Je to šílené, ale vypadá to tak.«

Znovu — pokolikáté už? — stáli nehybně kolem otvoru a mlčeli. Théseus se skláněl k západu a po dně kotliny se zvolna sunuly prodlužující se stíny hor. Grišinovi připadalo, že na východě už je možno rozeznat první známky svítání, ale řekl si, že se mu to jen zdá: bylo ještě příliš brzy.

»Mohl bych zkusit ještě jednu věc,« napadlo náhle Bergmanna. »Podívat se na to ze strany.«

Grišin a Bratelli na něj nechápavě pohlédli.

»Ty máš v tom krámu i hloubkový lokátor?“ zeptal se Donovan.

Technik přikývl. »Říkal jsem vám, že do té bedničky napěchovali padesát přístrojů, ale ani jeden nefunguje na sto procent... Dá se to zkusit, ale jedině pod dostatečně velkým úhlem.«

»O co vlastně jde?“ zeptal se Bratelli.

»Hloubkový lokátor umožňuje telelokaci přes vrstvu indiferentní hmoty, pokud ovšem není příliš silná. To znamená, že mohu zaměřit aparát šikmo dolů, ze strany pod tu zrcadlovou plochu, a vyhnout se pak té záhadné vrstvě, která pohlcuje záření..., pokud tam skutečně je... Bylo by dobře, kdybych s aparátem mohl trochu do hloubky, čím hloub, tím líp. Vrstva půdy mezi přístrojem a... dnem té díry by byla slabší a úhel paprsků k šachtě větší.

Grišin vytáhl z pouzdra, ukrytého v kombinéze, asi třicet centimetrů dlouhou šedivou trubici. »Nosím to pro každý případ s sebou. Totiž myslel jsem, kdyby se někde našly vrstvy se zkamenělinami těch zdejších členovců... S živými originály jsem nepočítal.«

»Výborně,« zaradoval se Bergmann. Vzal Grišinovi trubici z ruky, poodešel několik metrů od otvoru a namířil ústí trubice k zemi. Ostatní rychle ustoupili stranou, odvrátili se a zakryli si rukama uši. Ozval se pronikavý, skoro nesnesitelný svištivý zvuk a Bergmann okamžitě zmizel v obrovském mračnu prachu. Ultrazvuk rozbíjel písek na nejjemnější prachové částice, silný proud vzduchu je nasával do trubice a vyfukoval druhým koncem do výše. Asi po dvaceti minutách, během kterých mezi sebou nemohli vyměnit ani slovo, konečně svištění ustalo a prach se rozptýlil. U technických nohou se černala nepravidelná jáma s širokým nálevkovitým ústím. Grišin ji bezděky musel srovnat s geometrickou dokonalostí kruhového otvoru hned vedle. Pokud budou posuzovat naši úroveň podle toho..., pomyslel si s neveselou ironií.

Nepříjemný zvuk ještě několikrát krátce zazněl, jak technik vytvářel v šikmé stěně jámy řadu stupňů. Potom Bergmann zvedl detektor a přistoupil s ním k jámě. »Tohle je naše poslední naděje,« zamumlal.

»Potom snad už konečně uděláme to, co jsme měli udělat hned na začátku!« řekl Bratelli a znovu ukázal dolů do tmavé vody.

Nikdo mu neodpověděl. Bergmann těžkopádně slezl na dnu jámy. Chvíli se zdola ozývalo přerývané bzučení přístroje a techniky kletby. Pak náhle všechno utichlo. Teprve po delší chvíli se Bergmannova hlava objevila nad okrajem jámy.

»Prosím vás,« požádal technik nepřírozeně tichým, bezbarvým hlasem, »hod'te tam někdo ještě jeden kámen, ano? A raději větší než menší.«

Donovan s Grišinem přivalili k otvoru největší balvan v okolí, kterým dokázali pohnout. Znovu vystříkl do výše proud vody, znovu se dívali, jak balvan klesá dolů a ztrácí se v zrcadlovém dně, po němž přeběhly duhové kruhy.

V jámě znovu zavládlo na dlouhou chvíli ticho. Konečně se Bergmann znovu objevil. Nešetrně odhodil detektor a sám usedl do písku vedle něho. Opřel si hlavu do dlaní a mlčel.

Obklopili ho, ale když viděli pobledlou, ztrhanou tvář, neptali se na nic. Čekali.

»Já... já to prostě vzdávám,« řekl nakonec Bergmann stála tím tichým bezbarvým hlasem. »Vzdávám se, jdu od toho. Já jsem jenom technik třetí třídy, nic víc. Udržovat v chodu zařízení, programovat automaty. To je všechno, k čemu se hodím. Tady tohle...« Beznadějně mávl rukou. »Jakmile přestávají platit přírodní zákony a zdravý rozum, nedá se prostě se mnou počítat.«

»Můžeš mi vysvětlit, proč jsi potom nezůstal doma?« zeptal se vztekle Grišin.

Donovan ho jemně odstrčil a přisedl k Bergmannovi.

»Prosím tě, Waltře,« řekl mírně, »tentokrát si už opravdu nedovedu představit, nač hrozného jsi ještě mohl přijít. Myslel jsem, že teď už nás nemůže překvapit absolutně nic. Po té dvě stě miliónů kilometrů hluboké šachtě...«

»Dvě stě miliónů kilometrů?!« rozesmál se Bergmann nečekaně a v jeho smíchu zřetelně zaznívala hysterie. »Zbláznil ses?! Ta díra, je hluboká pět set osmdesát sedm celých dvě desetiny centimetrů, ani o milimetr víc...! Jestli jsem před chvílí říkal něco jiného, zapomeňte na to! Pět set osmdesát sedm centimetrů, to je všechno!«

»A pod tím?« zeptal se nejistě Bratelli.

»Pod tím je samozřejmě písek... docela normální vrstva písku, tak jako tady všude. Má ještě někdo nějaké otázky?!«

Tři muži se zmateně dívali na Bergmanna a jeden na druhého. »A... co se stalo s tím kamenem, který jsme tam hodili?« zeptal se Donovan. »Musel jsi to přece na obrazovce zřetelně vidět!«

»S kamenem... Co by se s ním stalo?!« vybuchl znovu technik. »Ztratil se! Prostě zmizel! Viděl jsem to na vlastní oči! Dopadl na dno té zatracené díry a...,« hvízdal a udělal rukou neurčité gesto. »Byl pryč! Nikdy neexistoval! Byl to jen prelud... stejně jako tohle všechno... jako my sami!!«

Bergmann si lehl tváří do písku a zůstal ležet s rozpřaženýma rukama.

Donovan pohlédl na Grišina a neznatelně pokrčil rameny. Biolog právě tak mlčky přikývl. Rychlým pohybem uchopil Bergmanna za levé zápěstí, druhou rukou odkudsi vytáhl krátkou kovovou trubičku a přiložil ji technikovi k ruce. Ozvalo se krátké, ostré zasyčení. Úzký paprsek stlačeného plynu, nahrazující injekční jehlu, vytryskl z válečku a bezbolestně Bergmannovi proťal kůži. Technik se téměř okamžitě uklidnil, ale presto se zdálo, že se ještě nemůže docela vzpamatovat. Posadil se, objal si rukama kolena a zamračeně hleděl před sebe.

Donovan přistoupil k otvoru, znovu rozsvítil reflektor a chvíli se bez hnutí díval dolů. Potom se otočil ke Grišinovi a Bratellimu. »Házejte tam další kameny! Pořád! Nejméně

každé dvě minuty!« Nečekal na odpověď, zvedl odhozený detektor a zmizel s ním v jámě, vyhloubené Bergmannem.

Bratelli chtěl něco namítnout, ale rozmyslel si to a jenom unaveně mávl rukou. Spolu s Grišinem mlčky kutáleli k otvoru jeden balvan za druhým, mechanicky uhýbali před vystřikující vodou a pospíchali k dalšímu balvanu:

Asi po dvaceti minutách Donovan zvolna vystoupil z jámy. Z tváře se svráštělým obočím a semknutými rty se nedalo nic vyčíst, ale Grišinovi i Bratellimu se zdálo, že z velitelových pomalých pohybů teď vyzařuje napětí a skrytá energie. Právě tak jako před chvílí Bergmann, Donovan nereagoval na otázky, přistoupil k okraji otvoru a vytáhl z kapsy plochý černý kotouč se světélkující stupnicí na jedné straně.

»Ještě jeden kámen bych prosil,« řekl přes rameno, »doufám, že už doopravdy poslední.«

Tentokrát mu vyhověli okamžitě a bez rozmýšlení. Donovan se naklonil nad otvorem, zakryl rukou svůj přístroj před stříkající vodou a čekal, až balvan klesne k zrcadlovému dnu. Ještě jednou přeběhly po dně široké duhové kruhy. Ve stejném okamžiku Bratelli a Grišin, kteří se Donovanovi dívali přes rameno, viděli, jak ručička přístroje prudce poskočila přes polovinu stupnice a okamžitě se vrátila do výchozí polohy.

Donovan dlouze hvízdal. Potom znovu dlouho stál bez hnutí, se založenýma rukama. Grišinovi blesklo hlavou, že právě takhle musel na tomtéž místě stát Štefan předtím než...

Pak Donovan tiše pronesl jediné slovo: »Hyperprostor.«

»Hyperprostor Tarnowského,« dodal po chvíli, když se setkal s nechápavými pohledy.

»Ale to je přece nesmysl!« vykřikl Bratelli. »Tarnowského teorie přece dávno rozcupoval Woodehouse!«

Donovan pokrčil rameny. »I laureát Světové ceny se může mýlit, Leo,« řekl klidně. »Osobně jsem si vždycky myslel, že Tarnowski měl pravdu. Tady je důkaz,« ukázal do otvoru.

Bergmann, bledý, ale už plně se ovládající, vstal a postavil se vedle Grišina. »Můžeš laskavě nám laikům vysvětlit, o co tu jde?« obrátil se k Donovanovi.

Donovan si povzdechl. »Výklad by zabral dvě hodiny, a musel bych mít kam psát vzorce. Na to bude dost času na základně. Podstatné je, že tohle před námi je něco jako tunel.«

»Kam?«

»To se možná nikdy nedovíme. Někam pryč, někam docela jinam. Bezpochyby na jinou planetu. Do nejbližšího planetárního systému, na druhý konec naší Galaxie, nebo do galaxie vzdálené miliardu světelných let. Anebo ještě nekonečně dál a zároveň docela blízko — do některého z paralelních vesmírů. Možná do vesmíru, který je v čase před námi nebo za námi — to znamená vlastně do minulosti nebo do budoucnosti. V pětirozměrném hyperprostoru Tarnowského je tohle všechno možné... je tam ostatně možné ještě leccos jiného... A tohle před námi je hyperprostorový tunel.«

»Jak si tím můžeš být tak jistý?« zeptal se tiše Grišin.

»Při přechodu jakéhokoli hmotného tělesa z trojrozměrného prostoru do hyperprostoru musí podle Tarnowského teorie dojít k vyzáření částic théta. To jsem právě zaznamenal.«

»Takže ta díra vlastně je hluboká víc než dvě stě miliónů kilometrů...,« řekl pomalu Bergmann. »Proto jsem nemohl dostat odraz.«

»Ne... je to trochu složitější...,« řekl zamyšleně Donovan. »Délka tunelu pro pozorovatele zvenčí, pro pozorovatele, který se nachází v našem trojrozměrném prostoru, může být třeba miliardy světelných let. Ale délka tunelu pro pozorovatele uvnitř, pro pozorovatele, který se sám pohybuje hyperprostorem, zřejmě nemůže být větší než několik metrů, jinak by pohybující se objekt utrpěl při dopadu silný náraz — a tunel je evidentně používán k přepravě živých bytostí. Signály vysílané do tunelu by se tedy měly odrazit a prakticky okamžitě vrátit zpět. Jestliže se to nestalo, může to být například proto, že tunel je... anizotropní... Anizotropní...« Zdálo se, že si Donovan teprve v tomto okamžiku uvědomil, co vlastně řekl.

»To znamená,« pokračoval po krátké odmlce nepatrně změněným tónem, »že pohyb jakýchkoli hmotných částic i elektromagnetických vln je možný pouze v jednom směru, v tomto případě od nás... tam.«

»To není možné,« namítl Grišin. »On..., ta bytost se přece nejdříve musela dostat odtamtud sem.«

»Někde tady v okolí může být druhý tunel, který funguje v opačném směru. Nebo — a to je mnohem pravděpodobnější mohou používat jen tohoto tunelu a podle potřeby měnit polaritu Tarnowského pole — T-pole. Tunel by pak byl střídavě průchodný v jednom nebo ve druhém směru.«

»Nevěděl jsem, že se tak vyznáš v hyperspaciální fyzice,« řekl Grišin. »S tvou specializací to přece nemá nic společného.«

»To byl jen takový... řekněme koníček z mládí...,« řekl Donovan a díval se přitom někam stranou.

»Můj koníček to bohužel rozhodně nebyl,« ozval se zachmuřeně Bergmann. »Proto si to pořád ještě nedovedu představit. Jak vypadá ten tvůj tunel? Kdybychom ze strany prokopali šachtu až k tomu zrcadlovému dnu, co bychom pod ním podle tebe vlastně našli?«

»Přesně to, co ukázal tvůj detektor — docela normální vrstvu písku. To zrcadlové dno, to je místo, kde T-pole ve tvaru válce vystupuje z hyperprostoru a protíná se s naším trojrozměrným prostorem. Nad tím je už jen obyčejná šachta naplněná vodou, pod tím obyčejný písek.«

»Proč je tady ta voda?«

»Nevím. Snad slouží k tomu, aby izolovala T-pole od zdejší atmosféry, snad to má pro ty — bytosti nějaký zvláštní význam. Kost'a přece říkat, že původně žili ve vodě.«

»Jak to, že ta voda nevyteče... do toho tunelu?«

»Vodní sloupec tlačí rovnoměrně na celou plochu dna. T-pole ho nad sebou udrží. Když dolů klesne nějaký pevný předmět, tlak na dno přestane být rovnoměrný, pole se na okamžik "prolomí" a předmět pronikne energetickou bariérou.«

»Například lidské tělo,« řekl tiše Bratelli.

»Například lidské tělo.«

Zapadající Théseus se ukryl za horským hřebenem. Nastala skoro úplná tma, ale nad východním obzorem už obloha začínala zřetelně blednout.

»Takže je vlastně všechno úplně jasné,« řekl Grišin s hořkostí v hlase. »Zbývá už jenom několik maličkostí: Co bude se Štefanem? A co teď uděláme my?«

Dlouho nikdo nepromluvil.

»O Štefanově osudu nevíme vůbec nic,« konstatoval nakonec Donovan hluše. Nedávné vzrušení z objevu ho zcela opustilo a s ním i energie. »Nemůžeme mít nejmenší představu o poměrech tam... na druhé straně.«

»O tom bys nám snad mohl něco říct ty, ne?« obrátil se Bratelli ke Grišinovi. »Myslíš, že je tam alespoň dýchatelná atmosféra?«

»Snad... Jestliže jsou to skutečně potomci zdejších členovců, dýchají kyslík stejně jako my.«

Bratelli přikývl a zamyslel se. »Je podle tebe vůbec nějaká naděje,« obrátil se po chvíli k Donovanovi, »že by se odtamtud mohl dostat... sám?«

»Jak to mám vědět? Teoreticky to jistě možné je. Může tady někde být ten druhý tunel, anebo mohou znovu obrátit polaritu T-pole v tom, u kterého stojíme... ostatně ani s určitostí nevíme, zda je opravdu anizotropní...«

»Teoreticky to možné je, ale myslíš, že se to skutečně stane?«

»Ne,« řekl Donovan sotva slyšitelně.

Bratelli se zhluboka nadechl. »Můj bože! Co se to s námi děje? Jak je to možné, že tady stojíme jak solné sloupy už přes dvě hodiny? Copak nebylo od samého počátku jasné, co musíme udělat?!«

Donovan se na něj dlouze zadíval.

»Ne, to nebylo jasné, a není to jasné ani teď, Leo. Ty vidíš před sebou jen jedno jediné: zachránit Štefana. Snad ti nemusím říkat, že... že to úplně chápu. Ale...,« hledal vhodná slova se stále většími obtížemi, »je to všechno složitější. Jsem váš velitel. Jsem odpovědný před...,« zdálo se, že chtěl říci něco jiného, ale pokračoval, »před Světovou radou za vás všechny, nejen za Štefana. A nejen za vás.«

»Co jsi chtěl říct tou poslední větou?« zeptal se Bratelli bojovně.

»Poprvé po dvaceti letech se znovu setkáváme s jinou civilizací. A možná vůbec poprvé s civilizací, která nás technicky převyšuje. Navázání kontaktu je v takovém případě snad vůbec nejodpovědnější úkol, jaký člověk může na sebe vzít. Stovky lidí se na takový případ připravují celý život, je to jejich specializace, jsou úzkostlivě vybíráni. Máme my vůbec právo...?«

»Máme nejenom právo, máme povinnost!« vykřikl Bratelli. »Za prvé, vždycky jsem pokládal za samozřejmé, že přes všechny možné předpisy a instrukce je záchrana, života kamaráda pro každého z nás to nejdůležitější, a všechno ostatní musí stranou. Za druhé, jak jsi sám právě řekl, tohle je jedinečná příležitost navázat kontakt s velmi vyspělou civilizací. Když nechceš, abychom se o to pokusili my, co chceš tedy dělat? Poslat o tom hlášení, sedět dál na základně a čekat, až sem za pět let dorazí ti tvoji specialisté na kontakty. Myslíš, že tady ten... tunel potom ještě bude? Myslíš, že tady ještě bude alespoň zítra?!«

Donovan se zahleděl k rozjasňujícímu se východnímu obzoru a neodpovídal.

»Myslím, že Leo má v podstatě pravdu,« ozval se tiše Grišin.

»Tak dobře,« řekl náhle Donovan. »Snad máte skutečně pravdu vy. Jen byste ještě neměli zapomínat na maličkost, o které jsem mluvil před chvílí. Na to, že ten tunel může být anizotropní.«

»Jinými slovy,« řekl Bergmann, »můžeme tam se Štefanem zůstat všichni jako krysy v pasti. Pokud tomu rozumím, jestliže je tunel anizotropní, stačí, aby někdo prostrčil tím zrcadlovým dnem jen palec u nohy, a žádná síla ve vesmíru ho nedostane zpátky..., pokud si ten palec neuřízne.«

Nikdo se neusmál.

»Jak by se dalo zjistit, zda tunel je nebo není anizotropní?« zeptal se Grišin Donovana.

»Principiálně je to ta nejjednodušší věc na světě. Stačí vzít jakýkoli dlouhý předmět, zčásti ho vsunout do tunelu a pokusit se ho vytáhnout zpět. Musím se ale přiznat, že mě v této chvíli nenapadá, jak to technicky uskutečnit... s tím, co máme s sebou. Abych nezapomněl, je v tom jeden háček — ten předmět by neměl být z kovu ani z jiného dobrého vodiče. Jinak by mohlo při kontaktu s T-polem dojít k nebezpečnému výboji... teorií se teď nebudeme zdržovat.«

Zaraženě se po sobě podívali. Každý začal přejíždět rukama po nesčetných kapsách své kombinézy. Nacházeli svitky mikrofilmů, kapesní přístroje pro nejrůznější měření, balíčky sušenek a všemožné další maličkosti, ale nic, co by mohli v této chvíli sebeméně upotřebit.

Bergmann náhle s výkřikem uspokojení odkudsi vytáhl nevelké klubko tenkého lana.

»Mělo by toho být něco přes pět metrů. Uvidíme, co se s tím dá dělat.«

Udělal na jednom konci lana smyčku a po několika neúspěšných pokusech do ní upevnil nevelký kámen. Přistoupil k otvoru, rozsvítil reflektor na své kombinéze, omotal si volný konec lana kolem ruky a druhý konec s upevněným kamenem vhodil do vody. Všichni se naklonili nad hladinu a za okamžik zklamaně vydechli. Když se lano napjalo, zůstal kámen viset ještě vysoko nad zrcadlovým dnem. Bergmann si lehl na břicho a ponořil ruku až po rameno do vody. Mezi koncem lana a dnem však stále ještě zbýval nejméně metr. Nakonec se

lano silně rozkývalo, kámen se vysmekl ze smyčky a za obvyklých barevných efektů zmizel v zrcadlovém dně, zatímco lano zvolna vyplulo na hladinu.

»Tam na druhé straně z nás asi nemají radost,« zamumlal Bratelli. »Doufám, že jsme ještě nikoho netrefili kamenem do hlavy, respektive do hlavohrudi.«

Ani teď se nikdo nezasmál. Znovu prohledávali jednu kapsu po druhé, znovu brali do rukou každý nalezený předmět a vymýšleli nejfantastičtější způsoby jeho použití.

»To je neuvěřitelné,« řekl nakonec bezmocně Bergmann, »my snad skutečně ztroskotáme na tom, že nenajdeme způsob, jak něco spustit do pár metrů hluboké díry! Se vši naší technikou.«

»Zřejmě zbývá jen jediná možnost. Když selže technika, musí nastoupit člověk, tak se to přece říká, ne?« řekl Bratelli s pochmurnou ironií.

»Ty nedáš pokoj s tím tvým nápadem...?!« obrátil se k němu Donovan.

»Ale ne,« astronom unaveně mávl rukou, »nenavrhuji, aby tam někdo z nás rovnou po hlavě skočil. Stačí, když se někdo spustí po tom laně až ke dnu, a zatímco se bude jednou rukou přidržovat lana, druhou rukou se pokusí vsunout do tunelu a vytáhnout zpátky některý z těch krámů, které máme po kapsách... A udělám to já.«

»Ne, udělám to já,« řekl Grišin důrazněji, než chtěl. »Jsem biolog a specializoval jsem se na členovce. Kdyby... kdybych se při té akci dostal tam... na druhou stranu, měl bych o něco větší naději, že s nimi dokážu navázat kontakt, než Leo.«

»To je nesmysl!« vybuchl Bratelli. »Co ti budou platné znalosti jejich anatomie ve styku s technickou civilizací? A kromě toho... i kdyby tam jeden z nás zůstal, ostatní tady stejně budou muset čekat celých pět let, než sem dorazí Arktur... na rozdíl od našich zdejších přátel bohužel ještě nemáme hyperprostorové tunely... Vzhledem k tornu, co jsme zjistili, by se měl čas využít intenzívním studiem zdejších členovců, alespoň těch blech. To můžeš dělat jediné ty, Košťo. Mě už tady nebudete potřebovat, zvláště teď, když...,« náhle se zarazil a odmlčel se.

Donován se na ně dlouze zadíval. »Uvědomujete si vůbec vy dva, o čem mluvíte? Mluvíte o tom s takovou samozřejmostí dostat se na druhou stranu... Dovedete si to vůbec představit? Ocitnout se možná miliardy světelných let od Země, v jiném vesmíru, v jiném čase, možná bez naděje na návrat, mezi bytostmi, které s námi nemají nic společného, snad jen to, co mají společného všechny inteligentní bytosti — neschopnost a nechť doopravdy pochopit inteligentní bytost jiného typu, než jsou samy...«

»To stačí, Henry,« řekl Grišin netrpělivě. »Nejsme malé děti.«

»Riziko je naprosto reálné,« pokračoval Donovan, jako by ho neslyšel. »Vlastnosti T-pole nejsou přesně známy, do této chvíle byla jeho existence jen hypotetická. Z určitých důvodů není vyloučeno, že má tendenci vtahovat do sebe předměty, které se ocitnou nablízku...«

»Leo má pravdu, už jsme se tady nastáli dost,« přerušil ho Grišin rozhodným tónem. »Protože Leo ani já nejsme ochotni ustoupit, nezbude než použít tradiční metodu.«

Vytáhl z kapsy prastarou pamětní medaili s portrétem profesora Bogoljubova na jedné a siluetou Kosmocentra na druhé straně. »Hlava, nebo orel?« zeptal se Bratelliho.

»Hlava,« řekl astronom bez rozmýšlení.

Medaile se zatočila ve vzduchu a dopadla do písku. »Hlava,« oznámil Grišin bezvýrazným tónem.

Bratelli beze slova přikývl a několik okamžiků zůstal nehybně stát s rukama spuštěnýma podél těla. Pak udělal sotva znatelný pohyb, jako by ze sebe něco setřásal, a přistoupil k okraji otvoru. »Tak začneme, ne?«

Bergmann mu za Donovanova dohledu upevnil konec lana kolem pasu. Vzhledem k tomu, že museli šetřit každým centimetrem, ovinuli mu lano kolem těla jen jednou, a nikoli vícenásobně, jak by si přál Donovan. Bratelliho původní úmysl přidržovat se lana pouze jednou rukou Donovan odmítl jako příliš riskantní. Druhý konec upevnili ke kovové cívce,

kterou svíral v ruce Bergmann. V pravé ruce Bratelli držel asi dvacet centimetrů dlouhý teploměr — nejdelší předmět, jaký se jim podařilo nalézt kromě ultrazvukové foukačky, kterou nemohli použít, protože byla z kovu.

»Neriskuj víc, než je nezbytně nutné,« opakoval už poněkolikáté Donovan. »Stačí vsunout konec teploměru jen na centimetr hluboko pod to zatracené zrcadlo, rychle trhnout rukou zpátky a hned nahoru.«

Bratelli na jeho slova nereagoval a těžko říct, zda je vůbec vnímal. Stál na pokraji otvoru a hleděl do temné vody jako hypnotizován.

»Sundej si boty,« napadlo náhle Bergmanna. »Z toho, co máš na sobě, jsou zdaleka nejtěžší.«

»Co tě to napadlo?« rozzlobil se Bratelli, který se rázem probral ze své strnulosti. »V téhle zimě? Víš, kolik má ta voda stupňů? Nebudeš ještě chtít, abych se svlékl do plavek?!«

»Rozhodně by to bylo nejrozzlobnější,« podotkl Bergmann.

»Hrdina naší doby,« poznamenal Grišin s jízlivostí, která byla u něho neobvyklá a nezněla docela přirozeně. »Neznámé světy a nebezpečné nestvůry pro něj nic neznamení, ale studená voda...«

»Walter má pravdu,« řekl Donovan krátce.

Bratelli si s povzdechem vyzul těžké boty s rýhovanými kovovými podešvemi. Pak si pečlivě utáhl a utěsnil manžety, nohavice a límec kombinézy, která teoreticky měla být vodotěsná, a znovu přistoupil k otvoru.

Krátce přelétl pohledem tři muže, stojící kolem něho. »Připadám si trochu hloupě,« zamumlal rozpačitě, »ale... přece jen, chápete..., kdyby něco..., pozdravujte Lauru...«

Bergmann s Donovanem právě tak rozpačitě přikývli a cosi zahučeli. Nikdo z nich neměl rád podobné chvíle a nevěděl, jak se při nich chovat.

»Kdyby něco, pozdravuj Štefana,« řekl Grišin s něčím, co měl být úsměv.

Bratelli se na něj zadíval. »Neboj, nezapomenu,« řekl po krátké chvíli a nasadil si na obličej masku dýchacího přístroje, kterým byla vybavena každá kombinéza.

Udělal rukama ve vzduchu několik cvičných temp a dosti neobratně, nohama napřed, skočil do vody.

Tři muže na pokraji otvoru zasáhla tak vydatná sprška, že bezděčně přimhouřili oči. Když se znovu sklonili nad rozvířenou hladinou, viděli, jak Bratelli s roztaženými rukama a nohama pomalu klesá dolů, obklopen oblakem bublin. Bergmann, držící cívku, si znovu lehl na břicho. Když se však lano napjalo, zůstal astronom viset ve vodorovné poloze ještě značně vysoko nade dnem. Smyčka kolem Bratelliho pasu lano nemilosrdně zkrátila. Bratelli natáhl ruku a ze všech sil se snažil dosáhnout koncem teploměru dna. Chybělo jenom několik centimetrů. Bratelli se ve své smyčce co nejvíce naklonil hlavou dolů a udělal nový pokus. V tom okamžiku se cívka Bergmannovi vyškubla z ruky.

Tři muži u otvoru tlumeně vykřikli. Na okamžik zůstali stát bez hnutí. Také Bratelli se po několik vteřin nepohnul. Několik nekonečných vteřin pomalu, docela pomalu klesal dolů k zrcadlovému dnu, z kterého mu stejně pomalu stoupal vstříc jeho dvojník. Pak astronom náhle škubl celým tělem, jako by dostal elektrickou ránu, a začal prudce pohybovat rukama i nohama. Zpočátku byly jeho pohyby křečovitě a nekoordinované, ale brzy se vzpamatoval a začal provádět obstojná tempa.

Donovan zhluboka vydechl a napřímil se.

Velmi brzy však začalo být jasné, že něco není v pořádku. Bratelli se dostal do svislé polohy a pracoval rukama i nohama jako zkušený sportovní potápěč při rychlém vynořování, ale z jakéhosi důvodu zůstával stále ve stejné hloubce. Připomínalo to filmový trik, zvláštní druh tělocviku nebo ještě spíše úzkostný sen, v kterém člověk utíká ze všech sil před blížícím se nebezpečím a nemůže se pohnout z místa.

»Tak jsem měl pravdu,« zamumlal Donovan bezvýrazným hlasem, »T-pole ho stahuje dolů!«

Bratelli na okamžik znehybněl a odpočíval. Ihned začal znovu klesat. Obnovil své úsilí a přestal klesat, zůstal však o metr níže než předtím. Jeho nohy se pohybovaly těsně nad zrcadlovým dnem.

Grišin s Donovanem se vrhli do vody skoro současně, Grišin o zlomek vteřiny dříve. Bergmann, který měl poněkud pomalejší reakce, zůstal stát strnule jako socha a vzpamatovala ho teprve ledová sprcha, která ho zalila od hlavy až k patě.

Grišin, který skočil do vody po hlavě, se jediným tempem dostal tak hluboko, že se mu podařilo zachytit Bratelliho za ruku, zatímco Donovan uchopil za nohu jeho. Vypadalo to docela jako hra malých kluků v plaveckém bazénu. Několik vteřin stačilo k tomu, aby se Bratelli ocitl vedle Grišina čtyři metry nade dnem, kde se už přitažlivá síla T-pole téměř neprojevovala.

Donovan, Grišin a Bratelli seděli vedle sebe nedaleko otvoru a opírali se o poslední větší balvan, který v okolí zůstal. Bergmann se s rukama založenýma za zády procházel sem a tam krátkými nervózními kroky.

Obloha nad východním obzorem byla zalita oranžovou září, na jejímž pozadí se ostře rýsovaly černé, jakoby tuší nakreslené obrysy skal.

»Takže pořád ještě nevíme,« řekl tiše, jakoby pro sebe Grišin, »zda tunel je, nebo není anizotropní...«

»Nevíme,« připustil Bratelli provinilým tónem. »A mohl jsem to zjistit, docela snadno! V jednom okamžiku jsem byl sotva půl metru nade dnem. Stačilo natáhnout ruku! Ale... v té chvíli... ten zatracený teploměr jsem upustil a vůbec... Nikdy v životě se mi nestalo, abych propadl panice... až teď... zrovna teď!«

»Nech toho, Leo!« přerušil ho unaveně Donovan. »Nikdo ti přece nic nevyčítá. V takové situaci by nikdo...«

»Stejně si myslím,« řekl náhle Grišin, »že jsme se ještě nedokázali podívat na situaci ze správného úhlu.«

»Skutečně?« zeptal se Donovan, ale v jeho hlase nezazněl žádný zájem.

»Ve skutečnosti,« pokračoval biolog, »není vůbec důležité, jestli tunel je, nebo není anizotropní. I kdyby nebyl anizotropní, stejně nikdo z nás nemůže vědět, jestli bychom se mohli vrátit. I kdyby byl anizotropní, může existovat způsob, jak se dostat zpátky. V obou případech jsou otevřeny obě možnosti. A bych se vyjádřil docela jasně: Není důležitá brána, důležitý je vrátný.«

»Vrátný...,« zašeptal Bratelli velmi pomalu a velmi tiše. Seděl s koleny přitaženými k bradě a chvěl se zimou.

Grišin se obrátil přímo k Donovanovi. »Celou tu dobu, co jsme tady, celou tu dobu, co tady stojíme, pobíháme, sedíme, díváme se dolů, skáčeme do vody a zase z ní rychle utíkáme, po celou tu dobu šlo o jednu jedinou věc, a my všichni to víme od samého začátku: jestli skočit, skočit bez ohledu bez myšlenky na návrat, jestli se máme vrhnout tam dolů, do temnot, do temnot za zrcadlem... tam... tam... na druhou stranu...«

I on se zimničně chvěl a oči mu hořely.

»Před chvílí jsi mluvil o vrátném,« řekl Bratelli podivným hlasem a natočil přitom hlavu. »Snad jsi měl spíš mluvit o převozníkovi?«

Donovan zvedl hlavu a dlouho se díval z jednoho na druhého. »Uklidněte se oba dva,« řekl nakonec tiše. »Snad byste měli vstát a trochu chodit, abyste se zahřáli. Kost' o, nemáš horečku?«

Grišin si přejel dlaní čelo a oči, jako by se probouzel nebo jako by něco odháněl. Pak se poslušně zvedl a začal se procházet vedle Bergmanna. Bratelli se k němu se zřejmou

neochotou připojil, ale po krátké chvíli znovu těžce dopadl do písku na pokraji otvoru. Také Grišin se brzy zastavil, udělal několik dřepů a usedl vedle Bratelliho. »Mám toho dost. Máme před sebou dlouhou cestu,« zamumlal směrem k Donovanovi.

Fyzik neodpověděl. Teprve po dlouhé chvíli se obrátil ke Grišinovi a zeptal se klidným, věcným tónem: »Jak si to vlastně všechno představuješ, Kost'o? Jací jsou? Proč se sem vrací?«

Biolog neodpověděl hned, a když se ozval, snažil se, aby jeho hlas zněl stejně klidně.

»Vyvinuli se tady, na téhle planetě... už strašně dávno. Vy tvořili civilizaci... první civilizaci členovců, s kterou jsme se setkali. O jejich historii nevíme skoro nic, ještě nikdo tady neprováděl systematické vykopávky. Jak už jsem říkal, původně žili v moři, které pokrývalo polovinu planety. Nejspíš se podobají obrovským rakům, našli jsme tady kdysi takové zkameněliny, i když nás samozřejmě nenapadlo... Potom zřejmě přešli k suchozemskému nebo alespoň obojživelnému způsobu života a vytvořili technickou civilizaci..., jakou, o tom nemohu nic říct, jenom to, že ve fyzice byli před námi. Když před deseti milióny let jejich slunce vybuchlo a v několika hodinách sežehlo povrch planety, dokázali se zachránit hyperprostorovým tunelem, unikli... někam jinam. Jak jsi říkal, může to být kdekoliv... v jiné galaxii, v jiném vesmíru, v jiném čase... Zůstali tam, i když se svítivost zdejšího slunce vrátila k normálu. Snad se jim tam zalíbilo, snad nevěřili, že dokážou obnovit život na spálené rodné planetě. Ale vraceli se sem, čas od času, celou tu dobu. Snad alespoň tohle mají společné. s námi... stesk po domově... ačkoliv pro to mohli mít docela jiný důvod... A potom, jednou, při jedné z těch občasných návštěv, našli ve svém starém domově bizarní nestvůry, které si tady počínají jako doma...

Mohlo to také být trochu jinak. Možná že se sem nikdy nevraceli, až teď poprvé. Vytvoření T-pole přece vyžaduje obrovskou energii... Možná že se sem nevraceli, až teď, když dostali zprávu... o nás...«

»Zprávu? Od koho?« zeptal se Donovan. »Myslíš, že tady zanechali automaty?«

»Nevím. Vzpomínáš si na ty písečné blechy?«

»Chceš snad říct, že to jsou miniaturní roboti?!«

Grišin se unaveně usmál. »V běžném slova smyslu ne. Jsou to samozřejmě živočichové, pitval jsem je přece. Ale mohou to být živočichové geneticky naprogramovaní k určitému chování, u členovců to jde zvláště snadno. Stačil by velmi jednoduchý program — žít podle vlastních biologických instinktů, ale v případě jakýchkoli neobvyklých událostí podat zprávu... «

»Něco jako hlídací psi?«

»Ano, hlídací psi, kteří věrně drží stráž deset miliónů let.«

»Jakým způsobem by mohli tu zprávu podat?«

Grišin pokrčil rameny. »Dodnes s určitostí nevíme, jestli existuje telepatie nebo něco podobného. Pokud by existovala, pak by se mohlo jednat právě o přenos informací prostřednictvím T-pole. Sám Tarnowski o tom uvažoval. K vytvoření hyperprostorového kanálu pro přenos informací by postačilo nesrovnatelně menší množství energie než k vytvoření tunelu pro transport makroskopických hmotných objektů. Snad by k tomu stačila i energie, kterou dokáže uvolnit organismus písečné blechy. Vzpomeňte si na ten záhadný Sandersonův orgán. Ale tohle všechno už jsou jen moje spekulace. Koneckonců není příliš důležité, jestli sem přišli kvůli nám nebo z jiného důvodu. Podstatné je, že přišli.«

Bratelli, který už dlouho mlčel, náhle zvedl hlavu a prudce se k nim otočil.

»Už vás nemohu poslouchat, vy dva!« vykřikl a v jeho hlasu opět zaznělo něco z jeho staré hádavosti a energie. »Sedíte si tady, analyzujete, rozebíráte možnosti a alternativy... Když je vám všechno tak jasné, odpovězte mi ještě na jednu otázku: Proč to Štěfan udělal? Stál tady, na kraji téhle pekelné díry, tak jako my. I kdyby nevěděl nic o hyperprostoru — a něco o něm vědět musel, byl přece spojař! — muselo mu být jasné, že ho tam... chcete-li, na

druhé straně... čeká něco... něco nepředstavitelného, něco nepodobného všemu, co známe, něco absolutně nelidského... Musel vědět i to, že se možná nebude moci vrátit, že tam zůstane navždycky... sám... A přece skočil! Nevěřím, že ho ta bytost nějak donutila, jistě to udělal dobrovolně... Tak mi řekněte proč?!«

Grišin se mu zahleděl do očí. »Ty jsi už... zapomněl?« zeptal se nakonec velmi tiše.

Bratelli zmateně potřásl hlavou. »Zapomněl? Chceš říct...«

»Chci říct, Leo, že jsi tak trochu zapomněl na dvě věci: Zapomněl jsi, proč tady vlastně jsme, proč jsme přiletěli sem na Ariadnu a proč jsme tady léta seděli uprostřed písku. A potom jsi zapomněl, o čem jsme mluvili na základně těsně předtím, než Štefan... odešel...«

»Můj bože,« zamumlal Bratelli zaraženě, »ty myslíš... Samozřejmě se na to pamatuji, ale... v tom snad přece nemůže být souvislost?!«

»Opravdu myslíš, že ne? Přiletěli jsme sem, strávili jsme tady nejlepší léta života jenom proto, abychom mohli lépe sledovat signály Hvězdy... signály té nepředstavitelné, báječné civilizace našich budoucích přátel a učitelů... Potom jsme zjistili, že žádné signály a žádná supercivilizace pravděpodobně neexistuje, že naše přítomnost tady je jen... řekněme taktický tah ze strany Centra... A hned potom Štefan vyšel ven a přímo na prahu naší základny se setkal s inteligentní bytostí... Rozmýšlel se jen docela krátce a odešel za ní... až do důsledků... Opravdu si jsi jistý, že v tom není žádná souvislost? Že není souvislost mezi jeho rozhodnutím a tím, co se dověděl těsně předtím? A můžeme si být jisti, že je to všechno jen náhoda? Jestliže ty bytosti skutečně mají tak vyspělou techniku, mohly nás už dlouho nepozorovaně na dálku sledovat, mohly dokonce sledovat naši duševní činnost. Nemusíme brát ani v úvahu moje spekulace o telepatii za pomoci T-pole. Pro odhad našeho duševního stavu by stačilo na dálku sledovat elektrické proudy v našem mozku. Takové přístroje máme už dávno i na Zemi. Možná že čekali... čekali tak dlouho, až získali jistotu, že jeden z nás je v takovém duševním rozpoložení, že půjde k nim... dobrovolně...«

Znovu se nadlouho odmlčeli. Bergmann konečně přerušil nervózní přecházení a přisedl si k nim, a všichni čtyři seděli vedl sebe na pokraji otvoru, s koleny přitaženými k bradě, chvěli se zimou a hleděli do temné vody. Každý z nich viděl před sebou totéž, i když každý v jiné podobě: nepředstavitelný, ničemu nepodobný svět, svět temných chodeb, bizarních staveb či džunglí fantastické vegetace, svět, v kterém bloudí a potácí se člověk, jediný člověk, navždycky ztracený a opuštěný, a kolem něho jen chitinové krunýře těch, kteří mu už navždycky budou jedinými společníky...

»Samozřejmě okamžitě uvědomíme Centrum,« řekl nakonec Bergmann. »Určitě sem hned pošlou speciální expedici s patřičným vybavením. Koneckonců, my přece teď už také něco víme o hyperspaciólní fyzice. Snad se nám podaří navázat s nimi kontakt, třeba i proti jejich vůli. Potom se možná leccos dovíme...«

Grišin se křivě usmál. »Ano, máš pravdu. To všechno je možné. Jde jenom o to, o čem už dnes uvažoval Leo: jestli tady to,« mávl rukou k otvoru, »ještě bude existovat za pět let, až sem dorazí ta tvá expedice, jestli to tady bude ještě alespoň zítra.«

»Ale proč...«

»Jestliže si ti na druhé straně nepřejí trvalý kontakt s námi — a to se zdá být jasné —, stačí, když vypnou T-pole a zruší tunel. Pak už je nikdy nenajdeme, ani za tisíc let.«

Grišin náhle vstal a zůstal stát na pokraji otvoru — vysoký, štíhlý, trochu nahrbený dopředu, s rukama složenýma za zády, temný stín na pozadí oranžového nebe.

Donovan a Bratelli na sebe pohlédli. Bleskurychle se zdvihli a postavili se vedle Grišina, každý z jedné strany, a uchopili ho každý za jednu ruku.

»To nesmíš, Kost'o,« řekl Donovan tiše.

Grišin se jim nepokusil vytrhnout.

Obrovský sluneční kotouč se už vynořil nad východním pohořím, když se vraceli po vlastních napůl zavátých stopách zpět ke vchodu do kotliny. Šli zvolna, těžkým potácivým krokem, bez jediného slova, Bergmann s detektorem připraveným k použití vpředu. Nikdo nemyslel na to, že je to už zbytečné.

Donovan, který šel poslední, se náhle zastavil a prudce se otočil zpět. Ostré oranžové světlo vycházejícího slunce mu vyšlehlo do očí a na okamžik ho zcela oslepilo. Teprve potom před sebou znovu jasně uviděl celou kotlinu, mohutné skalní hradby ozářené sluncem i písčité dno, ještě zahalené ve stínu. Zdálo se, že v průzračném ranním vzduchu je vidět každý kamínek, každé zrnko písku. Jasně a zřetelně bylo vidět i černou tečku uprostřed šedožlutého písčitého dna. Ještě tam byla, stále ještě tam byla.

Donovan náhle věděl, věděl to s naprostou jistotou, že až znovu stane na tomto místě a pohlédne dolů, nebude na dně kotliny nic, vůbec nic, jen kamení a písek, tak jako tam nic jiného nebylo minulou a předminulou noc a všechny noci a dny milióny let předtím, jako tam nic jiného nebude po všechny příští noci a dny, jako tam nic jiného nebylo a nebude po všechen čas, kromě této jediné noci. Navždy ztracené a uplynulé noci.

Jeden za druhým prošli skalní branou a šli dál temnou, úzkou průrvou mezi skalami, a suchý písek jim praskal a skřípěl pod nohama. A všichni čtyři cítili někde hluboko uvnitř nesmyslnou, neodbytnou a hořkou výčitku.